

KITEKINTŐK

Kultúra és tudomány

NOVELLA

Halk pesti Múzsacsók,
Az utolsó kikötő

Kritika

A nagy Getsby

Interjú

Sren, Dana, Dóri,
Blade, Craz, Kelvin:
A Karcolat

Pályázat

A szavak hatalma

Vers

Dekoráció
A sötét talán a fény hiánya

Lector Magazin

2016. december 16. III. évfolyam 1. szám

Tartalom

SpiritArt hírek

Tallódi Julianna: Halk pesti Múzsacsók

Az ismeretlen szürke mágus

Körinterjú a Karcolat.hu irodalmi műhellyel

A szava valódi hatalma

F. Scott Fitzgerald – A nagy Gatsby

„A szavak hatalma” pályázat értékelés-

Bukros Zsolt: Vízöntő

Novák Gábor: Baby Blue

Sütő Fanni: A hangok boszorkánya

Szélesi Sándor: Dekoráció

Hertelendy Anna: Az utolsó kikötő

Szélesi Sándor: A sötét talán a fény hiánya

SpiritArt Hírek

Czinkóczy Krisztina

Kedves Olvasó!

Örömmel nyújtjuk át hosszas kimaradás után a Lector Magazin legújabb számát. A visszajelzések alapján a szünet alatt a magazin hiányzott a kortárs irodalmi életből, tehát igyekszünk ezután rendszeresen jelentkezni az újabb számokkal.

Külön köszönet illeti a lelkes irodalmárokat, írókat, kritikusokat, akik számos felajánlást tettek a SpiritArt pályázatával kapcsolatban.

Nélkületek nem sikerült volna!

A decemberi tematika a szavak és a nyelv bűvöletében zajlik. Tudományos kitekintőnk a nyelv valódi hatalmába enged bepillantást a modern nyelvészet szemszögéből. Egy *Halk pesti múzsacsók* segít ráhangolódni erre a bűvös világra. Körinterjúnk keretében a legsikeresebb hazai íróportál, a Karcolat.hu szerkesztőivel beszélgetünk arról, hogy mi a titka hosszú működésüknek,

és hogyan döntenek a bekerülő művek sorsáról. Híres írók művei sem maradhatnak el – egy kulturális kitekintő és egy ajánló gondoskodik erről. Nagy sikere volt „*A szavak hatalma*” pályázatunknak, és most leközzöljük a három nyertes művet. Kapcsolódó cikkünkben tanácsokkal tűzdelve értékeljük a pályázatot. Eláruljuk a leggyakoribb hibákat, és azt is, mit néznek egy pályázaton a zsűritagok, valamint bepillantást engedünk a zsűri zés folyamatába is.

Verssel, illusztrációkkal színesítettük magazinkat, hogy megfeleljen az ünnepi hangulatnak, melyet nem csupán a közelgő karácsony, de a Lector újjáéledése is indokol.

Reméljük, élvezettel olvassák, forgatják régi és új olvasóink egyaránt!

Halkpesti Múzsacsók

Tallódi Julianna

Márk nagymamája olyan gyorsan és agresszíven hajtott, ahogy szabályszegés nélkül csak lehetséges. Kaptak pár dudálást és csúnya grimaszt, de egyiküket sem érdekelt. Nagyi pókerarcot vágott. Az autópálya szürkületi fényei úgy tükröződtek a szemüvegén, mintha valami női terminátor lenne. Márk szemében mindig is olyan volt egy kicsit, mint Terminátor és Yoda fura keveréke, aki él-hal a csipkéért és az édesvízi gyöngyért. Szárguldtak, szinte repült a kicsi Daewoo. Az utasteret betöltötte a magyar nóta, de Márk meg se hallotta, ahogy a dudálást sem. Épp elég különb dolog akadt, amivel foglalkoznia kellett. Felváltva nézte a GPS-t és a telefonját.

– Pest be lesz dugulva, mint óvodás füle az uszodában, készülj fel – jelentette ki a nagyi, és beletaposott. – És mi is az a dolog, ami miatt ennyire sietünk? Ez egy drog, igaz?

– Dehogyan!

– Ihletkocktélnek hívják, és nem drog. Na hiszen! – recsegte a nagyi a Tanulj meg fiacskám, komédiázni síró harmonikája fölött. – Nem szégyen az, tudod?

Csak nagy botorság. Elmegy a pénzed, és még meg is halsz. Nem szívesen asszisztálok ám a halálodhoz, Márkókám.

– Nem drog! Ez varázslat, nagy!... vagyis... más nem lehet.

– Úgy! De ha nem tudsz nélküle írni, akkor mégiscsak függőség az. – Márk alig csodálkozott, amiért a nagy! a vállát se rándítja a „varázslat” szóra, tudta, látott már furá dolgokat.

– Talán az. Az, oké? Leszokom, ígérem! Csak írjam meg ezt a nyavalyás nekrológot...

A nagy! nem felelt, csak diadalmasan együtt énekelt Ajtay Andorral, miközben megelőztek egy Lexust. Márk úgy érezte magát, mint akit egyszerre győztek le az összes kedvenc játékában. Nem is a nekrológgal volt a legnagyobb gond. Munkahelyén ő volt az ügyeletes író, szóval nem igazi megrendelést vagy előre kiszabott feladatot kapott. De mindenki számított rá, hogy ő majd méltó módon emlékszik meg az egyesület néhai elnökéről. Kellett egy cikk az újságba, Márknak meg kellett egy pirospont. Talán a helyén maradhat akkor is, ha elrontja. Talán. Jó lett volna biztosan tudni, mert eddig minden arra mutatott, hogy el fogja rontani. Már lassan egy napja próbálkozott, és ugyan sikerült értelmes magyar monda-

tokat alkotnia, de mind silány lett, és végtelenül szájalmas ahhoz képest, amire Márk képesnek érezte magát, ha jó napja volt. És ha kaphatott egy pohárkával abból az undorítóan édes, műanyag ízű kevertből, amitől olyan egyszerűvé vált az írás mint a paprikás krumpli.

Az igazi gond Szatival volt, akit Márk magában a dílerének nevezett, és akit félórával ezelőttig hiába hívott. Amikor végül fölvette a telefonját, könnyögött Márknak, hogy menjen át és segítsen elintézni valami mágikus ügyet, ha még valaha életben akarja látni.

Ahogy beértek Budapestre, vége szakadt a száguldásnak, csak tötyörögtek. Márk nagyanyja lehalkította a zenét (az Akácós út szólt éppen), és a fejét csóválta.

– Rosszabb ez, mint a Tesco-pénztár, nem igaz, Márkó? Meg is írhatnád azt a memoárt, amíg beérünk.

– Bár menne!

– Megy az! Írni könnyű, csak szavakat kell...

– Ez hülyeség! Jól írni rohadt nehéz! Te ezt nem érted.

– Ha te mondd – felelte óvatosan a nagy!. – De öreg nagyanyád tud azért dolgokat. Mióta nem írsz olyan hogyishívják nélkül?

– Amióta belekóstoltam, nagy. Egy éve már.
– Jaj, Márkókám, Márkókám, jól félrevittek téged. Az íráshoz nem kell ilyesmi. Nagypád mindig azt mondta, aki író akar lenni, az vegyen példát a tejfelről.

Márk zavartan hallgatott, aztán rájött: a tejfölből vajat és írók lehet köpülni. Nagyanyja a tükörből nyugtázta fájdalmas fintorát, mielőtt folytatta.

– Szerintem ugyan nincs igaza, a tejfel nem tesz semmit, csak várja, hogy megköpüljék. De nem kell az íráshoz varázslat, édes fiam, még alkohol se.

– Az összes író iszik, és fogadok, hogy minden másodikban van némi varázs – jegyezte meg Márk durcásan. Szati üzenetet írt neki, amit pánik helyett ezúttal beletörődés hatott át: „Inkább ne is gyere. Nekem annyi, de ez OK. Felejtsd el a kevertet!” A srác igazi maximalista volt, még a legnagyobb bajban is ügyelt a nyelvhelyességre. Márk idegesen sóhajtozott, és a GPS képernyőjét figyelte. Szati lakása még jó sok kanyarral és gyalogátkelővel odébb volt.

Az ihletkocktált Szati akkor mutatta meg neki, amikor még mind a ketten beugró pultosok voltak a Halk Pesti Sikolyhoz címzett horror-kocsmában. Hivatalosan is lehetett kevertet kapni,

de kultúrember nemigen ivott olyan borzalmat. Az igazit, a fejekben fényt gyűjtőt, a tollvidítót viszont a pult alól adták, csakis azoknak, akik „Halk pesti múzsacsókot” kértek, és törzsvendégnek számítottak. A Múzsacsókból mindenki csak egy pohárral kért. A pultnál kellett elfogyasztani, nem lehetett elvinni a csapos szeme elől. Nyolcszor annyiba került, mint egy pohárka a sima kevertből. Aki ivott belőle, rendszerint vigyorgva pengette ki az árát, és kiviharzott az ivóból, türelmetlenül félrehajtva az ajtót őrző műanyag csontvázat, fejével súrolva a nejlonharisnyából szótt pókhálókat.

A kocsma tulajdonosa és Szati is azt mondta, a múzsacsók csak belsős vicc. Azért kell a pult alól adni, mert házi gyártmány, és az engedélyeket még be kell szerezni. A művészelkek pedig azért kérik, mert az a pletyka járja, hogy Csáth Géza titkos receptje alapján készült. Márk egy ideig elvult ennyivel, csapolta a Trollvért meg a Sötétséget, és szorgalmasan potyogtatta a koktélokba a gumicukor-szemgolyókat. Néha kértek a Múzsacsókból (ami egy nagyon is bolti üvegben lötyögött), Márk pedig kitöltötte nekik, de ő maga nem mert belekóstolni, hiába sejtette, hogy tényleg működik. A főnök szeme mindent

lát, Szati ezt mondta, és ezt talán szó szerint kellett érteni egy olyan helyen, ahol feles pohárban mérlik az ihletet. Annak idején Szati bonyolította le Márkkal a három perces állásinterjút, és miután fölvette, két jó tanáccsal látta el: Ne nézzél már ki ennyire művészeti érdeklődésűnek! És: Senki nem tudhatja, hogy írsz, mert a főnök féltetni fogja tőled a hülye kevertjét!

Márk epikus fantasyt írt, nagyjából azóta, hogy írni tudott. Volt egy második élete, amit féltetnek, kilométereken át húzódó csatamezők és mágusok fortélyai töltöttek meg. Ez az élet sem volt könnyebb, mint a valódi, sőt, néha kínszenvedéssé vált. Márk a szavak apró, önmagában ártatlan kis átjáróin juthatott oda, egyesével feltöltve őket... mivel is? A jobb napjain varázslatnak hívta. Mert megfoghatatlan, mert csak a jó ég tudja, hogy működik, és mert mégis mi más lehetne a varázslat?

Aztán persze összeszedte a bátorságát, és megismerte a mágia igazi természetét. Ingyen és titokban, mert nincs az a főnöki szem, ami átlát a zárás utáni félhomályon. Ő is vigyorgott, akár a Sikoly művészpálánta vendégei. Az átkelés a másik életébe gyerekjátéknak bizonyult, mert a fejében szinte világítottak a szavak. Minden hőstét úgy

ismerte, akár a testvéreit. Egy egész világ volt a kisujjában.

Így esett, hogy Márk egy éjszaka alatt megírta a regénytrilógiája legjobb fejezetét. Amihez képest laposnak érezte a többit. A szörnyen kiegyensúlyozatlan mű nem állt meg a lábán, csak vergődött, mint egy felborult bogár. Márknak még több mágikus segítségre volt szüksége. Elhatározta, hazavisz egy keveset a múzsa tuttifrutti-ízű nyálából, de amikor megpróbálta, a kocsmá tulajaja belépett az ajtón, és meglátta. Márk természetesen aznap dolgozott nála utoljára. Végül odáig alacsonyodott, hogy megkísérelt vendégként visszamenni az anyagért, de Szati sajnálkozva közölte: ő itt persona non grata.

Csak később derült ki, hogy Szati is ír, és hogy sokkal ügyesebben lop varázsszert, mint Márk. Azóta az ősi istenek és véres csaták földjén újra feléledt a remény. Szati hamar rájött a trükkre. Akármivel hígíthatta, amíg akadt benne alkohol, és a színe ugyanolyan maradt, megőrizte a hatását.

Már csak pár sarok választotta el őket Szati lakásától, amikor Márknak eszébe jutott, hogy figyelmeztetnie kellene a nagyanyját.

– Örülnék, ha kint maradnál a kocsiiban. Ez a srác azt mondta, kicsit veszélyes helyzetben van.

– Maffia, mi?

– Nem, semmi ilyesmi.

– Akkor megyek! Idáig elhoztalak, most már megnézem magamnak azt az ihlet-üzért.

– Nem jó ötlet, nagy. Azt mondja, mágikus vészhelyzet...

– Na persze.

– De ez komoly! Lehet, hogy kigyullad a háztömb, vagy akármi.

– Egy kis ihlettől nem gyulladnak ki háztömbök – jelentette ki a nagy, és kikapcsolta a zenét.

Egy perc múlva odaérték. Szati egy zuglóí tár-sasház második emeletén lakott. Már ő sem gályázott a Sikolyban, hanem egy webes magazin szerkesztője volt, mellékesként pedig író. Alternatív történelmi regénycikluson dolgozott. Az első részt mindenki imádta, kivéve a Sikoly tulaját, aki sejtette, hogy meglopták, és egy ronda, macskás képeplapon tudatta Szatival: ha eltulajdonított valami fontosat, akkor legyen átkozott.

Márk még egy gyenge próbálkozást tett a nagyanya kalandvágának lehütésére, de végül csak vállat vont; Yoda meg a Terminátor keveréke még jót is tehetett az ügynek. Üggyel-bajjal leparkol-

tak, aztán megindultak a lakás felé a feketedő estében.

– Talán már meg is halt – mormogta Márk. – Azt mondta, neki annyi.

– Ő is író, mi? Azok mindent túldramatizálnak – legyintett a nagy.

Márk összeszorította a száját, és hallgatott.

Nem volt lift, ezért egy kis időbe telt feljutniuk a másodikra. Márk udvariasan bekopogott Szati ajtaján (feltételes reflexként azonnal elfogta az ihlet utáni vad sóvárgás), és amikor fél perc várakozás után sem történt semmi, vadabbul is bedörömbölt.

Végül résnyire kinyílt az ajtó, és Szati elkínzott arca bámult ki mögüle. A lakásból hideg áradt, és vörös színű madártollak tódultak ki az ajtórésen, hogy puha szőnyeget terítsenek köréjük.

– Márk, haver! Mondtam, hogy ne gyere, de iszonyúan örülök, hogy látlak! Ó, csókolom – mondta zavartan. A haja kócosan felállt, mintha túl sokszor túrt volna bele. Karikák sötétlettek a szemek alatt, mint mindig, de most különösen sötétek voltak, és a srác vérekes szeme eszelősen cikázott fölöttük.

– Mi a jó ég ez? – kérdezte Márk. A nagyanyja elkapott egy huzat röptette tollat, és kíváncsian forgatta az ujjai között.

– Ez nyilván a vedlés. Vagy a hullani. Már számon se tudom tartani őket – felelte Szati. Kijebb nyitotta az ajtót és beljebb lépett, mire még több toll szállt ki. Úgy tűnt, térdig állnak odabent a pihék.

Márkéék átléptek a küszöbön, be a parányi előtérbe, amit elborított a toll. Téli klíma uralkodott odabent, a díztelen, agglegényes konyhát havas eső áztatta, és mindenféle lények repültek, másztak és üldögéltek a lakásban. Márk halát adott a huszonegyedik századnak a sok számítógépes grafikáért, amit mozifilmekben látott. Nélkülük sokkal jobban mellbe vágta volna a látvány. A nagy kevesebb ilyet láthatott, mégis nyugodtnak tűnt. Szati ellenben úgy festett, mint aki kész elájulni. Karcolások csíkozták az arcát, a vállán pedig egy morcos bagoly ült – kék neonból. Meg sem próbálta elhessenteni.

– Nahát, ez tényleg varázslat – álmélkodott a nagy. – Az a Központi antikvárium reklámja a vállán? Szóval szeret olvasni? Akkor nem lehet rossz ember!

– Boszorkánynak tetszik lenni, vagy ex-tanárnőnek? – kérdezte Szati fásultan, de amikor a nagy megpróbálta megszimogatni a baglyot, rászólt:

– Tessék vigyázni, harap!

– Haver – kezdte Márk –, ezek... szavak, ugye?

– Persze, hogy azok! A rohadt, ihletett mindenüket! Szavak, amik túl jók! Az egyik halálosan megfenyegetett!

– De hol a vészhelyzet? Csak takarítani kell egy csöppet – mondta a nagy, és odébb pöckölt egy finom szőrű, színjátzó tetraédert, ami érdeklődve lebegett oda hozzájuk, és közben mély hangozom zümmögött, mint egy kapcsolószekrény.

– A vészhelyzet? Hát az... aú – jajdult fel Szati, mintha valami bokán harapta volna a tollak között –, hadd ne soroljam! Bejött a szobába a hármass vilamos, és összetörte a forgószekemet. November van a konyhában, és nézd meg ezeket az izéket, ez mind vészhelyzet! Cuki meg varázslatos, de meddig tart még? Mért nem tűnik el ez az egész örület! Ha már itt vagy Márk, mi a tipped? Hívjam ki a rendőröket? Hátha a mágia megijed? A mágia nem szeret népszerű lenni, ugye? – Szati leroskadt egy behavazott székre, mint akit kimerített a beszéd.

– Figyelj, Szati, nekem meg kéne írnom egy nekrológot a volt főnökömről. Adj egy kis ihletkocktél, hátha attól eszembe jut valami.

– Mindig a biznisz, mi? Na nem. Most nem. Amúgy is a harcias őrzi azt a cuccot, és vele nem akarsz szórakozni. Csak tíz percig hat a mérge, de olyan mocskosul fáj, hogy a gyötrelmem féltékeny lesz rád.

– Oké – felelte Márk, és félig bosszúsan, félig elképedve vakarta a fejét. – De mitől van ez, haver? Mi van veled? Mindig is volt benned egy adag varázs, igaz?

– Volt egy csodát – grimaszolt Szati, és tehetetlenségében vállat vont, mire a bagoly a fejére koppintott. A kis neon-háromszög inkább látszott valódi ragadozócsőrnek, mint törekeny üvegnek. – Aú! Az ihletkocktél miatt van. Vagy a Sikoly átka. Vagy mindkettő. Ezeket a szavakat mind leírtam, és annyira jól sikerültek, annyira a helyükön voltak, hogy... hogy ez lett.

Márk bután ácsorgott, és megpróbálta törni a fejét. Aprócska lény kezdett felkapaszkodni a nadrágszárán, mire ijedten szétrúgta a tollakat maga körül, és arrébb gázolt egy lépést.

– Most készül a második rész, igaz? Próbáltad már kitörölni?

– Mi? – képedt el Szati. – Hónapokat dolgoztam rajta! És majdnem kész a szerkesztésre!

– Mi más lenne a megoldás? Ez logikus, Szati!

– Nem!

– De! Nem vagy hülye, tudtad te ezt, csak egyedül nem volt lelki erőd hozzá. Töröld ki!

– De hónapokat...

– Tudod, hogy Esterházy hány évet dolgozott a Harmonia Caelestisen? – szúrta közbe Márk nagyanyja. – Azt is mondták a rádióban, hogy a modern írók szeretik túldimenzionálni a szavakat. És mi volna a túldimenzionálás, ha nem ez? Nézd azt a kis ugráló bigyót! Hát vajon mi vagy te, kis kötőszó, vagy felkiáltószó?

Szati csúnyán nézett rá.

– Olyan nincs is!

– Mindegy – mondta a nagy, és megsimogatta a baglyot, ami kényeskedve borzolta neon-tollait.

A szobából megvadult villamos zakatolása halatszott.

– Töröld ki azt a regényt – ismételte Márk. – Mindet a keverttel írtad, ugye?

– Csoda, hogy nem vagyok még alkoholista – hajtotta le a fejét Szati. – De ha egyszer nem tudok nélküle írni... Ígérd meg, hogy kitöröld

te is! Azokat a részeket, amik túl jól sikerültek. Nehogy te is így járj.

– Ígérem – felelte Márk, és érezte, kiül az arcára a szívfájdalom.

– Hozom a gépem, ha nem jönnek, elütött a hármas – mondta Szati, és besántikált az egyik ajtón. Fél perccel később egy laptoppal tért vissza, holt-sápadtan.

– Csináljam én? – kérdezte Márk.

– Nem kell. Csak legyél itt, haver. Van három változat a vinyón, van egy biztonsági másolat a felhőben, és van ez – emelt ki a zsebéből egy pendrive-ot. Remegett a keze. A bagoly cicergő neon-pislogással leste, mit csinál.

– Hónapok...

– Gondolj a buddhista szerzetesek homok-mandaláira – tanácsolta Márk. – És ne felejtsd el lenyomni a shift-et!

Szati beindított valami gyilkoláshoz való, hangszáltépős metált, és munkához látott.

– Felhő megvan – kiabálta túl a zenét. – És... vinyó megvan. Pendrive... már formattálom... – Leállította a zenét, és kétségbeesve nézett körül. – Még itt vannak! Miért nem történik semmi?

– Biztos nincs több példány? – ráncolta a homlokát Márk. A nagyfi egy póklábú lényt babusgatott,

aminek fogaskerekekből állt a gerince. A konyhából fújó szél újra belekapott a tollpíhébe.

Szati a fejét rázta. Majdnem sírva rivallt a bagolyra:

– Szállj el innen! Vissza a... – és elhallgatott.

– Hoppá – mondta Márk.

– Elpusztítottad az élőhelyüket – mondta ki a nagyfi. Meg a munkájukat, meg...

– Értem, értem! – a bukott író emelte égnek a kezét. – De nincs az az isten, hogy újat teremtsenek nekik.

– Nyiss egy új dokumentumot, és hajrá – vezényelt Márk.

– Te beszélsz? Te se tudsz múzsacsók nélkül írni!

– De... csak még nem jött el az az idő.

– Na persze! Most jött el! Ott egy papír, nekrológnak az is jó. Minden szót fel kell használnunk. Próbáld valahogy beleerőltetni azt, hogy infrastruktúra, mert szerintem a villamost az csinálja. Meg a vedlés! Azt is gyúrd bele valahogy. A harciassal elbánok én, mert a regény úgy kezdődik, hogy... de majd elolvasod.

– Hozzak valamit, fiúk? – kérdezte a nagyfi, és most inkább tündérkeresztanyának látszott, mint Terminátornak. – Hősugárzót? Esernyőt?

– Hősugárzó nem kell, a novembert hamarosan elintézem – felelte Márk.

– Kávét, ha lehet – kérte Szati. A nagy megigazitotta a csipkés kendőt a nyakában, és miközben mosolyogva indult kifelé, még elkapta a srácok pusmogását:

– Írjad, írjad, nem baj, ha rossz lesz, csak jó legyen!

Az ismeretlen szürke mágus

– kulturális kitekintő

Novák Gábor

Élt bordélyban, csempészett ópiumot, kitalálta a „heavy metal” kifejezést, és éppen ötven éve mentették fel legendás regényét az obszcenitás vádja alól. William S. Burroughs, a kultikus író története.

Míg külföldön a '60-as évek óta töretlen népszerűség övezi William S. Burroughs személyét, műveiből színpadi és filmfeldolgozások készülnek, továbbá Patti Smithtől Kurt Cobainig művészek sora nevezte meg őt példaképei között, nálunk csak a jól értesült vagy szerencsés kevesek ismerik a beatgeneráció legidősebb tagjának műveit.

Zűrös évek

Burroughs 1914-ben, Saint Louisban látta meg a napvilágot. Illusztris családba született: anyja a polgárháború legendás tábornokának, Robert E. Leenek volt a leszármazottja, apai nagyapja az első modern számológép feltalálójaként és gyártójaként alapozta meg a család anyagi biztonságát. Származása, családi körülményei tisztas, nyárspolgári életre predesztináltak, nyughatatlan

természete azonban hosszú utazásokra sarkallta és zűrzavaros kalandokba hajszolta az ifjú Burroughst. A Harvardon irodalmat és antropológiát hallgatott, Bécsben orvosi előadásokat látogatott, Jugoszláviában feleségül vett egy, a náci rezsim elől menekülő, zsidó származású nőt, később egy New York-i reklámügynökségnél dolgozott. A II. világháború kitörése után besorozták, de mentális labilitása miatt csakhamar ismét a hátországba találta magát. Ezt követően rövid ideig Chicagóban élt, és mint rovarirtó tartotta fent magát, majd barátait követve New Yorkba utazott, ahol megismerkedett az alakulófélben lévő beatmozgalom kulcsfiguráival, Jack Kerouackel és Allen Ginsberggel. Ezekben az években vált kábítószerfüggővé – a mindent felülíró addikció, a „Szükség Algebrája” később írásainak, művészetének egyik legfontosabb motívumává, visszatérő témájává vált.

Gyakran mondogatják, hogy a legtöbb művész valamilyen trauma hatására, annak feldolgozása érdekében kezd alkotó tevékenységbe. Nem volt másképp ez Burroughs esetében sem. Nála a sokkhatást második felesége, Joan Vollmer halála jelentette: egy alkoholmámoros, mexikói éjszakán

az író – máig tisztázatlan körülmények között – fejbe lőtte nejét.

Burroughs, aki addig az olvashatatlanság határát súrolóan kísérleti műveket írt – például a Kerouackel közösen jegyzett *And The Hippos Were Boiled In Their Tanks* címűt – végleg az irodalom felé fordult. 1953-ban megjelent első regénye, a *Narkós (Junkie)*, mely csekély kritikai és közönségviszhangot váltott ki, majd ezt követte 1958-ban az azóta kultikussá vált *Meztelen ebéd*.

Pucér löncs

A megrögzött határ- és normasértő, biszexuális, drogfüggő, excentrikus Burroughs nem csak magánéletében, de irodalmi téren is formabontónak bizonyult. A *Meztelen ebéd* apokaliptikus látomás: apró mozaikdarabkákra széteső, drogos víziókat idéző cselekménye egy olyan világba vezeti el az olvasót, ahol az emberiség csak anyagi valójában létezik, és végleg elvesztette a lelkét. Burroughs antihősei a kínzó narkóéhségtől – a Szükség Algebrájától – sarkallva keverednek obszcén, véres vagy éppen perverz kalandokba. A lapokon megelevenedő gátlástalan, homo-, bi- és poliszexuális orgiák, a bestiális gyilkosságok a mai napig sokként érik a gyanútlan olvasót – a könyv

értékét mégsem pusztán a néhol gyomorforgató naturalizmusa jelenti. A plusz, amely kiemeli a *Meztelen ebéd*et a drogos-narkós művek sokaságából, Burroughs egyéni hangja: ez a szenvedtlen, fekete humorral átítatott, fanyar közlésmód. Bármely szentimentalizmus vagy a szereplők iránt mutatott együttérzés giccsé változtatná ezt a gigantikus *dance macabre*-t. A nyelv viszont, amit Burroughs használ, a narkósok, a kiteszítottak nyelve, a börtönszlang, a maróan találó, kegyetlen humorú hasonlatok és szóképek ráerősítenek a szövegre. Stílus és cselekmény eggyé válnak, egyik hatványozza a másik hatását és viszont. A *Meztelen ebéd* valóban meztelen – a maga pucérságában löki elénk a test börtönébe, a függés rabságába zárt ember minden nyűgét és baját. A kor hivatásos kritikusi, erkölcscsőszei és haszonleső politikusai persze megpróbálták betiltatni a kötetet, és ez átmenetileg sikerült is nekik. Ám végül ötven évvel ezelőtt, 1966-ban, többek között Allen Ginsberg és az akkor már világhírű Norman Mailer tanúskodásának hatására a massachusettsi Legfelsőbb Bíróság határozatban nyilvánította ki, hogy a mű nem obszcén, a lapjain olvasható szexualitás nem öncélú. Ezzel elhárult a veszély, hogy a regényt az Egyesült Államokban végleg betilt-

sák, William S. Burroughs pedig elindulhatott a világhír felé.

Későbbi művek

A '60-as évek előbb Párizsban, majd Londonban találta a nyughatatlan szerzőt. Ekkoriban írta meg a „cut up and fold in” (szerk: vágd fel aztán tedd egybe (máshogy)) -technikával alkotott Nova trilógiát (The Soft Machine, The Ticket That Exploded, Nova Express), amelyben kiterjeszti a Szükség Algebráját: ezekben a művekben a drogfüggőséggel állítja párhuzamba a szerzészvágyat, az anyagi javakhoz való kötődést, de ugyanilyen addikciónak tekinti a mások feletti uralkodás iránti vágyat, legyen annak eszköze a politikai hatalom vagy a szexualitás. Burroughs érdeklődése ezután más műfajok felé fordult: Ah Pook Is Here címen képregényt készített Malcolm McNeilllel, lemezfelvételeken szerepelt többek közt Frank Zappával, a zeneszerző John Cage-dzsel, Bill Laswellel és az énekes Laurie Andersonnal.

A Vörös Éjszaka-trilógia és mindhalálíg narkó

Burroughs 1979-ben visszaesett, és több mint húsz év absztinencia után ismét heroinfüggővé

vált – a hírek szerint haláláig nem is szabadult a drogtól. Magánélete is szerencsétlenül alakult: 1981-ben meghalt fia, William Burroughs Jr., maga is író, alkohol- és drogfüggő volt. Az író ezután a Kansas állambeli Lawrencbe költözött itt írta meg utolsó regénytrilógiáját (Cities Of The Red Night, The Place Of Dead Roads, The Western Lands), melynek alapvetése, hogy az ember megrekedt a fejlődésben, és végleg elszakadt az örökévalóságtól. A Vörös Éjszaka-trilógia hősei, a romlandó, anyagi testbe zárt emberek hiába keresik a megváltást drogok, szexmágia, társadalmi forradalom, kalózállam alapítása vagy bármely más praktika révén, képtelenek az önmeghaladásra, képtelenek túllépni saját ember-voltukon.

Ez a pesszimista lezárása az életműnek nem meglepő. William S. Burroughs mintha előre látta volna sorsát: az örökös útkereső is hiába kutatta a megváltást. Drogfüggőként, család nélkül, egyedül halt meg 1997-ben, szívroham következtében.

Hatása ellenben a mai napig tetten érhető. Közel nyolcvankötetes életműve inspirálóan hatott William Gibsonra, a kiberpunk mesterére, a francia Jean Genet-re, továbbá J. G. Ballardra, az angol irodalom fenegyerekére; regényéről kapta nevét az angol fúziós jazz-rock együttes, a The Soft

Machine. Burroughs jellegzetes figurája több, a beatgenerációval foglalkozó filmben is feltűnt: a 2000-es Beatben Kiefer Sutherland, a 2012-es On The Roadban Viggo Mortensen alakította a XX. század egyik legnagyobb hatású íróját.

Körinterjú a *Karcolat.hu* irodalmi műhellyel

Czinkóczy Krisztina

A Karcolat.hu irodalmi műhely számtalan interjút készített már kezdő és befutott szerzőkkel egyaránt. Itt az ideje, hogy mi is meginterjúvoljuk őket, és kifaggassuk a műhelytitkokról, szerkesztői munkáról, és a Karcolat sikeréről. Mivel a Karcolat.hu-n nicknevek alatt végzik szerkesztői munkájukat, így mi is így hivatkozunk rájuk.

– Nagyon régi írói portál vagytok, nemsokára az oldal tizenegyedik születésnapját ünneplitek. Ez idő alatt kaptatok hideget, meleget. Sok hasonló kezdeményezés nem állta ki az idő próbáját, és eltűnt a süllyesztőben. Mi a ti titkotok, ami miatt fenn tudtok maradni, sőt, még sikereket is értek el (gondolok itt arra a töretlen működésen túl, hogy szinte minden pályázat dobogósai közt találni Karcolatos írókat, sorra kerülnek ki a kezetek alól a tehetségek)? Hogyan kezelitek például a nem kevés „ártó elemet”: trollokat, sértődött írópalántákat, többszörösen regisztrált nethuszárokat, a Karco-

latot kritizáló megmondó embereket, bosszúból a másikat lehúzó tagokat – melyek együttesen nem egy Internetes közösséget tönkretettek már?

Blade (főszerkesztő, alapító tag): „Mi a ti titkok” – Dóra, Sren és még pár volt-jelenlegi szerkesztő hozzáállása, tartása, embersége, érzelmi és értelmi intelligenciája. Ritka, hogy ennyi ember egy időben és térben egy csoportot alkosson. Ritka, szerencsés, sőt szerintem Magyarországon páratlan is. Lehet, hogy túl nagy szavak, lehet, hogy tévedek, de jelenleg ezt gondolom.

„Hogyan kezelitek például a nem kevés „ártó elemet”” – Ez jó kérdés, ami szerintem bevált, az a végleges törlés, de mivel elég radikális, azért vannak fokozatok, melyeken először át kell esnie a delikvensnek. Szóbeli figyelmeztetések, leltetés, majd törlés. Évek során kialakult ez a folyamat. Voltak belső vitáink is, ki mit miért törölt, ugyanis sokszor nincs idő megvárni mindenki véleményét, de hát viták nélkül nem is lennének emberek. Az biztos, hogy kell egyfajta objektivitás, érzelmi semlegesség, hidegvér, sőt vállvonogatás, amikor kipattannak a flame-ek. Sok rutinunk van már ebben, nehéz meglepni minket. Talán ennyi a titok.

Boody Dóra (főszerkesztő, alapító tag): – Ezt kiegészíteném: Gábor hidegvére a titok. Mi, „csajok” már rég felhúztuk magunkat, a Karcolat végét vizionáljuk, készülünk az apokalipszisre, mennek a megbeszélések, hogy ki hogyan válaszoljon, kit tiltson, melyik hozzászólást kell törölni, mikor jön egy „tipikus Blade megszólalás” a szerkesztői fórumba, hogy „tiltottam az egészet, a főkolompókat blokkoltam egy hétre”. Ez minden esetben megoldja a problémákat.

Sren: – Szerintem a végső válasz egymás maximális megbecsülése és a feltétlen bizalom. Egyikünk sem tesz olyasmit a portálon, amiről a másikat ne kérdezné meg, nincs önbíráskodás – ha mégis akad olykor, mert persze nem zárhatjuk ki, az is a bizalom jegyében zajlik. Egyszerűen olyan összhang, egyetértés van közöttünk, hogy ha mondjuk, időhiány okán moderálnom kell valamit, pontosan tudom, hogy megtehetem, mert a többiek is ezt tennék. Emberi mértékkel mérünk, ez minden.

Dana: – Szerintem a fennmaradás titka a mag. A régi tagoké, a visszajáró olvasóké és szerzőké. Az érzés, ami ugyanúgy odaköt a szürkésbarna hátterszínhez, mint a munkahelyhez, ahol lehúztál tizenhat évet. Az emberek, az emlékek, az írások

fakasztotta könnyek és nevetés, hogy ez a te gyered, aki bármilyen rossz is, nem hagyod magára, mert te keltetted életre, te nevelted, te terelgeted azon az úton, amit a legjobbknak vélsz.

Kelvin: „Hogyan kezelitek például a nem kevés „ártó elemet” – Őket sokszor nem kell kezelni, kivételesen hülyének kell lenni hozzá, hogy valaki őszintén a Karcolatot hibáztassa a sikertelenségéért. Sértődés előfordul, de a többség belátja, hogy ezzel nem megy semmire. Nem kötelező regisztrálni, írást beküldeni, kritikákat olvasni. A többszörös regisztrálók is lebuknak, mert egy új regisztrációtól nem tűnnek el a jellegzetes hibák, nem is értem, miért hiszik az ellenkezőjét. A legelszántabbakat meg lehet törölni. Pár napig még téma marad, aztán örökre elfelejtjük.

– **Mennyi művet kaptok átlagban egy héten, és abból mennyit engedtek ki?**

Blade: – Tizenegy évre visszamenőleg ezt nehéz megmondani, bár mivel épp a napokban néztem meg, hogy hány írásunk van, egy kis matekkal kijön, hogy átlagban heti 6,27 novellát teszünk ki, tehát kis túlzással mondhatjuk, hogy napi egyet.

A töröltek listája sokkal bővebb, szerintem 1:4 arányban.

Kelvin: – Van, hogy mind kimehet, van, hogy tizből nyolcat törölni kell.

– **Volt már vita arról a Karcolaton, hogy legyen-e, és hol legyen az a bizonyos bűvös határ hibák tekintetében, ami már nem kerülhet ki. Van, aki szerint emelné a színvonalat, ha ez a határ picivel feljebb lenne, míg mások szerint mindenkinek meg kell adni a lehetőséget az olvashatóság határain belül, hiszen ha másra nem is jó, akkor a kommentekből, kritikákból tanulhatnak a kezdők. A Karcolat szerkesztőgárdája egyetért ebben a kérdésben? Mi a véleményetek erről?**

Dóra: – Embertelen mennyiségű az értékelhetetlen valami, amit csak úgy beküldtek, el sem olvasva, hová, miért, csak rákattintott az első linkre, és kész. Érthető, hogy aki arra nem veszi a fáradságot, hogy legalább azt elolvassa, mit ír ki az oldal, valószínűleg nem az eljövendő hazai írófejedelem, de van köztük azért szép számmal olyan, ami elrettentő példának, vagy erős közepesnek simán elmenne. Ha visszadobjuk, sokszor többé

nem hallunk a szerzőről, mert halálosan megsértődik, hogy ő dolgozzon azzal, hogy a megfelelő helyre küld be valamit. Lehet, hogy az ilyenért nem kár, és ha komolyan gondolja, később úgyis visszajön, de néha megnézném, mit reagálna, ha valódi kritikát kapna.

A másik „véglet” a vajszívű szerkesztő, amikor jön egy régi, ismert tag, aki X éve nem tudja megtanulni a vesszőkezelést... Bánja kánya, javítjuk, kimegy. Mert nyomtatásba is simán mehetne, és ott is ugyanaz lenne az ügymenet. „Valódi” visszadobott írás, ami a helyesírás (vagy a totálisan értelmetlen, dadaista látomás-jelleg) miatt került törlésre, viszonylag kevés van. Mostanában egyre kevesebb. Vagy mi fáradtunk el, vagy engedékenyebbek vagyunk, és azokat a műveket is kitesszük hibalistával, amiket régen visszadobtunk, vagy az átlagszínvonal emelkedett. Illetve kettévált a mezőny, van az olvasás nélkül törlés, meg az olvasható – azok jobbak. Vagy az egyéb „körbepusztító” oldalak feljövetele miatt mi egyfajta „profi” oldalnak számítunk, vagy mert boldog-boldogtalan blogot nyit a történeteinek, olvasókat gyűjt minden létező oldalon, kritikát kér, és mire eljutna ideig, feladja. Esküszöm, néha hiányoznak a boldog „lávcsi sztorik”.

Emiatt az, hogy hol legyen ama bizonyos bűvös határ... a tíz hibapont jól hangzik, de sosem tartottuk be. Minden mű egyedi, minden szerkesztő egyénileg érzi, hol húzzon. Hiába mondjuk, hogy csak az írás számít, mindenki egyenlő, gyakran utánanézőnk a beküldött mű előéletének, a szerzőnek. Mindenkit önmagához mérünk, ha tehetjük, és ha semmit nem találtunk, olybá vesszük, elsőbálozó – és ők is egy külön kategória. Így lehet, hogy valaki komolyabb helyesírási hiányosságokkal, gyengébb történettel kikerül „cincálásra”, míg más egy értékesebb sztorival, kevesebb hibával visszadobásra kerül, mert a Google megsúgta, hogy fél évvel a beküldés előtt már kapott kritikát a művére, de jusst sem fogadta meg, javítás nélkül küldte tovább minden oldalnak, amit elért. Vele minek szenvedjek?

Az évek során változott a hozzáállás is: először még följebb, még följebb akartuk a színvonalat emelni, ezért a kezdeti „mindenkinek lehetőséget adunk, aki tud írni” hozzáállás után jött egy szuperszigorú véleményezési formára törekvés, aztán ez leesett, majd megint megszigorodott, végül nehezen, de beállt a mostani állapot. Kivétel Blade. Ő mindig pont ugyanolyan stílusban, pont ugyanolyan érvek mentén utasított vissza és foga-

dott el, mint most. (Jó, nem pont ugyanúgy, ő is változik, de hozzám képest kifejezett állandóság. És ő tanított meg arra, hogyan kell írást törölni az oldalon, amiért azóta is hálás vagyok, csinálom is gyakran.)

Craz: „...a tíz hibapont jól hangzik, de sosem tartottuk be.” – És akkor nem születtek volna egy oldalas írásokról háromoldalas kritikák...

Sren: – Ahogy utalsz is rá, a Karcolat a lehetőségekre, az amatőr írók segítésére épül. Tehát relative szigorú feltételeket és szigorú kritikákat kell vállalnia annak, aki nálunk publikál, de ritkaság, hogy nem kerül ki. Ennek ezer és egy oka lehet, de a legfőbb ok (nálam legalábbis) az, amire gyakran hivatkozom is: ha csak én dobom vissza az adott művet, akkor a szerző csak EGY véleményt lát. Ha kiteszem a portálra és hozzászólnak más tapasztalt Karcosok is, akkor máris több esélyt kap. Lehetőséget egy bizonyos határ felett mindig adunk, hiszen ezért vagyunk. Hogy hol is van az a határ, ebben a tekintetben megint csak a kölcsönös bizalom, az a bizonyos szerkesztői egy-hullámhossz dominál. Ha egyik társam töröl egy művet, vagy visszaküldi javításra, még csak meg sem kérdezem, miért. Tudom, hogy oka van,

és kész. Ha kitesz egy művet „elrettentésül”, annak is oka van.

A színvonalhoz ragaszkodunk, amennyire csak lehet, ez ellen nincs apelláta. De tegye mindenki szívére a kezét, aki egy kicsit is komolyan gondolta valaha az írást... TI hol kezdtétek? Ha mindig szó szerint vettünk volna a tíz hibát, soha senkinek a műve nem került volna ki, a korrektúra a kuliszszák mögött ment volna, senki nem szerzett volna plusz tapasztalatot. Ezt fel kell ismerni, borzasztó széles panorámában kell látni az írókat – nem csak azt az egyet, akivel épp dolgozol, hanem a többieket is, akik ezt majd mind látják és hasznosítják. A mai napig előfordul, hogy bejön egy mű, egy nagyközönség előtt publikáló, ezer éve Karcos íróinktól. Akad benne tíz hiba, sőt több is, de maga a mű némi korrektúrával azonnal mehetne nyomtatásba. Ragaszkodnék körömszakadtáig a maximum tíz hibaponthoz?

„És akkor nem születtek volna egy oldalas írásokról háromoldalas kritikák...” – És az sem történt volna meg, hogy ez valódi Legendává válva elgondolkodtasson, mi is áll e mögött. Amikor „a kritika jobb, mint az írás”, mert egyszerűen annyira tanulságos, érdemi és emberközelű egyben, és annyira sokan élhetnek vele, felhasználva

a maguk épülésére, hogy ilyen holmi porszárnyelvtankönyv vagy profi írástechnikai segédlet még viccből sem tud.

Dana: – A beérkező művek és hibatartalmuk... Szerkesztőként meg kell próbálnom tárgyilagosan megközelíteni minden írást – ami sokszor nem könnyű. Ha a helyesírása nagyon nem jó valakinek, ha a történetében logikai gubancok vannak, esetleg túl- vagy éppen alulfogalmazott az írás, akkor már nem szívesen engedem ki. A hanyagság, az igényesség hiánya az, ami abszolút kiveri a biztosítékot: ha valaki tudna, megtehetné, de nem akarja, nem szánja rá az időt, energiát. Akkor mi a célja? Minek rabolja vele mások idejét? Aki fellép az oldalra, majd anélkül, hogy tájékozódna a szabályokról, feltölti százszor a művét, mert nem érti, miért nem jelenik meg rögtön az új írások között... Elgondolkodtató dolgok ezek. Azt hiszem, elsősorban nálam az olvashatóság a mérce: hogy a helyesírás hiánya vagy a fogalmazásbeli gyengeség miatt ne kelljen minden mondat után megállnom, hogy akkor most mit is akart az illető mondani, és azt miért így tette. Mert ha egy írás ilyen, akkor hol az olvasás élménye?

Kelvin: – Én elég sokat kiengedek, mert szerintem jobb, ha az író látja, mit reagálnak mások, nem csak az én elutasító üzenetemmel találkozik. Ebből lesznek a nagy hisztik, amikor a régi tagok az oldal színvonaláért aggódnak. Elfelejtik, hogy a Karcolat elsősorban a kezdőknek készült, és nem biztos, hogy egy rossz novella annyit árt az oldalnak, mint a rossz kommentek.

Írást visszadobni akkor szoktam, ha a szerző az alsó tagozatos helyesírási követelményeket sem ismeri. Láttunk már novellát ékezetek és vesszők nélkül.

– **Hogyan értékelitek a Karcolat közösségformáló erejét?**

Dana: – Számomra ez elsősorban egy virtuális közösség, ahol egyszerre lehetek olvasó és olvasott. Sok energiát kell befektetni, hogy többen és minél jobb szívvel járjanak vissza. A tiszavirágok, akik nem kapják meg első feltöltésükre a piros szőnyeget, úgyis lelépnek, akármennyire szuper közösség legyen is itt. Mások így is, úgy is megragadnak. Véleményem szerint manapság, ebben a rohanó világban, a munka, tanulás és család mellett nehéz valós, face-to-face közösséget lét-

rehozni, és nagyon nehéz a virtuális szinten tartása is. Ugyanakkor – saját példából is kiindulva – biztosan állíthatom, hogy ha valaki érdeklődést mutat, hajlandó tanulni a tanácsokból, az jó helyre kerül, és részese lehet valami olyasminak, ami tartósan be fog épülni az életébe, sőt elindíthatja az íróvá válás útján is.

(Amúgy szerintem a szerzőként itt ragadás azon múlik, van-e benned elég alázat elfogadni, hogy nem biztos, hogy tökéletesen írsz. Ha igen, megmaradsz.)

Craz: „Véleményem szerint manapság, ebben a rohadtul rohanó világban, a munka, tanulás és család mellett nehéz valós, face-to-face közöséget létrehozni” – Azért ez is működik, láttam már élőben számos „Karcos-harcost”. Még rémlik egy régi salgótarjáni Hungarocon, ahol volt egy Karcolat előadás (egy időben valami mással, ahol mindenki ott volt rajtunk kívül), ami után kinyögtem annyit, hogy: Sziasztok, Craz vagyok! (És meglepő módon nem kergettek ki a tereméből, hanem bezsebeltém néhány biztató mosolyt.) Vagy az a vendéglátóipari helyiség valahol a Kiskörúton, ahonnan majdnem eljutottunk arra a Fonyódi előadásra... Vagy aminek csak a hírét hallottam, a pilisi buli – baltával, tűzzel (még képet

is láttam róla az iwiw-en), elszőkött trollal... de ki fogta meg Obb fenekét? Vagy Könyvfesztiválok, vagy Könyvhetek, vagy... (Szerkesztői megjegyzés: a Karcolat évente több találkozót is szervez, és a kialakult baráti kör nem hivatalosan is sokszor találkozik egymással.)

Dóra: – A karc közösségformáló erejét nehezen tudom értékelni. Nekem konkrétan az életem része. Nem is emlékszem, milyen volt nélküle. Az itteniek a barátaim, minden egyes tag törlése szomorú, ezért szoktam egy nap haladékat kérni előtte, mert nem csak egy gomb megnyomása. Gondolom, más azért nincs így ezzel, de a Karcolatos találkozók is mutatják, hogy elég erős közöség alakult ki az évek során, ami elég rugalmas, elég befogadó – mindig jönnek, jöhetnek újak. Virtuálisan, élőben is. (Maximum van, akit nehezen lehet tolerálni, de ezt csak csendben jegyzem meg...) Nem vagyunk elefántcsonttorony, akár mennyire is jól esik ezzel vádolni minket, pont azok a közösségek, oldalak sokkal zárkózottabbak, akik elérhetetlennek tartanak. Bizonyíthatóan nem ettünk még embert (virtuálisan sem), bár voltak, akik eltűntek, de ők is előkerültek később egy-egy novellában. (Élve ugyan nem, de

az nem a Karcolat hibája, vannak itten misztikus írók.)

„A tiszavirágok, akik nem kapják meg első felöltésükre a piros szőnyeget, úgyis lelépnek, akár mennyire szuper közösség legyen is itt.” – Ez tetszik, hadd értsek gyorsan egyet Danával, imádnivaló a megfogalmazás!

Sren: – Erre a kérdésre pedig az a válasz, hogy a Karc olyan, mint a nagy bűdös élet. De minden vonatkozásban. Nem csillog-villog, nem Hollywoodban vagyunk, itt azt kapod, amit látsz. Nem jön mozgó menüvel, semmiféle – elnézést a kifejezésért – parasztvakító, csillivilli és flitteres marhasággal, nem lök be csudiszép képernyőkímélőt, nem lehet lájkolgatni semmit, nem találja ki a gondolataidat, nem főzi le a reggeli kávédat, nem milliófunkciós supermen, nem akar elvarázsolni – sőt, unalmas cápaszürke, mert ezt is megkaptuk már. Na és? Tegye fel a kezét, akinek csillámporos és parfümös minden napja, az egész élete!

Szürke, nemritkán borongós, néha zajos és fárasztó, sok vele a gond, sok a munka, sok az anyagi nehézség. Néha tele van félőrültekkel, néha még öreg tagokat is elkap a gépszij és összemarakodnak... máskor meg egymást szerető, becsülő emberekkel, lehetőségekhez mérten azonnali

segítségnyújtással, összefogással. Legtöbbször pedig ez mind együtt.

Közösségét pontosan ez az életszagúság, ez az emberközelség gyúrja össze. Itt az lehetsz, aki vagy. A Karcolat ugyanis őszinte. Itt nincs hízelgés, kemény a kritika, és ritkán van dicséret, akkor is csak megérdemelten. Hát nem a nagybetűs élet maga?

– Ezt a tetemes munkát szabadidőtökben, ingyen, irodalomszeretetből csináljátok. Nincs néha nagyon elegetek az egészből?

Sren: – Munka és magánélet mellett, anyagi ellenszolgáltatás nélkül (sőt, legtöbbször mi fizetünk, csak hogy fennmaradhasson az oldal...), szerelemből csináljuk, igen. Néha hetekre „eltűnünk”, és csak a szerkesztőtársak tudják, miért. Volt itt már többszörös költözés, gyermekszületés, egyetem, doktorátus, nem egy haláleset. A nagyközönség csak annyit lát, hogy az egyik szerkesztő egy ideig hiányzik a portálról. Aztán visszajön. Néha valamelyikünk „besokall”, és kéri az editor jog visszavonását. Aztán néhány hét, hónap múlva visszajön. Mert a Karc észrevétlenül szerkesztés része lett az életének, amit nem lehet nem élni.

Dóra: – A meló legnagyobb hajtóereje valóban az irodalomszeretet. Számomra a legfontosabb érv amellett, hogy szerkesztő vagyok, az, hogy nem tudom másképp elképzelni az életemet. Mikor elegem lett, nem csináltam két hónapig semmit, de változatlanul a Karcolat a kezdőlapom, rendszeresen olvasom a friss hozzászólásokat, friss írásokat, magamban megbeszélem, és egyszer sem jutott eszembe végleg elhagyni a portált. Lehet ilyet?

Kelvin: – Ha valakinek elege van, nem szerkeszt. Ezért vagyunk többen.

– Amikor látjátok, hogy egy újabb Karcolatos lett dobogós egy pályázaton, jelent meg műve, vagy másoknak adott interjújában megköszöni a munkátokat, ez mennyiben motivál titeket a folytatásra?

Craz: – Nos, igen, akkor látszik, hogy működik a dolog. Van értelme folytatni. Anno jó volt figyelni, amint sokasodnak az Aranytollas Karcolatosok (pláne, ha te is köztük szerepeltél), aztán pedig jöttek a következő szintlépések, egészen a több ezres, országos megjelenésig különböző kiadóknál. Az út bárki előtt nyitva áll.

Kelvin: – Ez engem sosem érdekelt. Nem tekintem áldozatnak a szerkesztést, sokkal inkább lehetőségnek. Ráadásul, ha valaki tanul itt valamit, az sosem egy ember érdeme, hanem az egész közösségé, és még inkább az övé.

Dóra: – Az is motivál, hogy láthatjuk a szerzőket újabb és újabb kötetekkel megjeleneni, elmondhatjuk, hogy lassan berendezhetünk egy Karcolatos könyvtárat.

A szavak valódi hatalma

– tudományos kitekintő

Czinkóczy Krisztina

Ritkán gondolunk bele, hogy a szavaknak nem csupán elvont, hanem köznapi értelmében is mekkora hatalmuk van.

Elsősorban természetesen kommunikálunk velük, azaz szándékot vagy kérést, kérdést, óhajt tudatunk a társainkkal, esetleg cselekszünk velük (pl.: Ezennel házastársaknak nyilvánítom önöket). Kissé körülményesebben, de testbeszéddel, mimikával vagy más jelekkel is megtehetünk ebből párat (pl. piktogramok), ám a szavak alkalmasak arra, amire más nem: elvont tartalmat közvetíthetünk velük, megegyezésre juthatunk fogalmaink azonosságát illetően. Igen nehéz lenne, mondjuk egy teológiai vitát folytatni, ha a két fél mást ért „Isten” fogalma alatt. Ezért kezdődik

minden tudományos igényű munka a fogalmak tisztázásával, bármennyire is unalmas ez néha a diákok számára, vagy bármennyire is nagy koncentrációt igényel néhány filozófus munkájában.

Ezt a nagy múltú fogalomtisztázást én sem hagyhatom ki. Tág értelemben a szó minden olyan elhangzott, írott vagy jelelt szimbólum, ami alkalmas a fenti feladatok ellátására (ti. elvont értelem közvetítése, kommunikációs aktusok.) Talán nem meglepő, de pontosan ezek a kritériumok választják el az emberi nyelvet az állati jelrendszerektől, melyek néha igen fejlettek. Tudjuk, hogy egyes majmoknak külön hangsoruk van a „kígyó” és külön a „sakál” jelölésére, ami azért fontos, mert más-más irányokba menekülnek elhangzásukkor (a földre vagy a fákra). A jelenlegi legügyesebb emberi nyelvet használó állat egy Kanzi nevű bonobó (törpecsimpánz), akinek szókincsét 500–3000 szó körülire becsülik a különböző róla szóló tanulmányok, és az egyszerű szóképzésig is eljutott (szavak egymás mellé rakása és együtt használata segédigék nélkül). Ez körülbelül egy két és fél, hároméves gyermek szókincese, bár a nyelv-tanban a gyermekek eddigre előrébb járnak. Az embernél négyéves kor körül történik egy hatalmas ugrás, ami a beszédben kissé, „emberségé-

ben” azonban igen jelentős. Ekkor fejeződik be a folyamat, amikor a gyermek megérti a többlettartalmak és elvont fogalmak többségét, a metaforákat és az iróniát. Egy hároméves gyermek még gondolhatja, hogy az aranyhajú királylány haja valóban aranyból van, egy ötéves már pontosan tudja, hogy csak a színe hasonlít az aranyéhoz, és ha az adott szót nem is ismeri még, de eddigre rájött az irónia és szarkazmus működési elvére is, ezzel együtt pedig a jól működő hazugságra.

Bár biztos minden olvasónk találkozott már olyan emberrel, aki nem érti a szarkazmust, iróniát, vagy minden metaforát el kell neki magyarázni (krónikus formájával egyébként érdemes orvoshoz fordulni, mert kognitív funkciók sérülését jelzi), általánosságban elmondható, hogy az emberi elvonatkoztató-képesség remek példái. Ez az elvonatkoztató-képesség az, amire jelenleg a legfejlettebb számítógép, és egyetlen állat sem képes tudtunkkal.

A tudósok a mai napig vitatkoznak azon, hogy csak a képesség velünk született erre a bonyolult nyelvhasználatra, vagy pedig alapvető sémák előképével, mintegy „nyelvileg előre programozva” születünk. (Chomsky munkássága: megközelítése, az úgynevezett generatív grammatika, mely

szerint a nyelvi tudás és ismeret legnagyobb részt öröklött – a gyerekeknek elég nyelvük csupán bizonyos jellegzetességeit megtanulni. A nyelvtan örökletes voltát gyakran nevezik univerzális grammatikának is.)

A Sapir–Whorf-hipotézis szerint a szavaknak ennél sokkal nagyobb hatalmuk is van:

Az elmélet szerint más-más anyanyelvűeknek más alapokra épül a tudatuk. Eszerint az anyanyelv nem csupán a gondolataink formába öntésére szolgáló eszköz, hanem azt is alapvetően meghatározza, hogy milyenné válik a gondolkodásunk. Ez a hipotézis Edward Sapir nyelvész és antropológus, és diákja, Benjamin Whorf nevéhez fűződött. Ők indián nyelvek összehasonlító vizsgálata alapján fedezték fel, hogy az amerikai indián nyelvek illetve kultúrák valóságszemlélete, tér-, idő- és okságfelfogása más, mint az európaiaké. A nyelvi relativitásnak is nevezett jelenség mellett szólnak azok a kísérletek, amelyek igazolják, hogy a néven nevezett tárgyakat könnyebben ismerjük fel és könnyebben emlékszünk vissza rájuk, vagyis könnyebben végzünk velük műveleteket, mint az olyan tárgyakkal, amelyeknek nincs elkülönült szemantikai címkéjük. Ezt a nyelvészeti felfogást nyelvi relativizmusnak hívják,

és már a 19. század elején is felmerült több nagy nyelvésznél is, mint Wilhelm von Humboldtnál.

Egy modernebb kísérletben arra kérték a beszélőket, hogy jellemezzék ugyanazt a tárgyat, például egy hidat. Abban a nyelvben, ahol ez hímnemű szó volt, csupa „hímnemű tulajdonságot” kapott a híd: erős, biztos, masszív. A nőnemű szó viszont olyan tulajdonságokra asszociálta a beszélőket, amik „női-esek”: könnyed, karcsú, légies, gyönyörű.

A Sapir-Whorf-hipotézis azonban csak föltevés, amit nem sikerült minden kétséget kizáróan bebizonyítani. Ellenőrzését nehezíti, hogy az eltérő anyanyelvű emberek szükségszerűen más-más kulturális környezetben nőnek föl, ezért nem állapítható meg teljes biztonsággal, hogy a gondolkodásbeli különbségekért csakis a nyelvek eltérő sajátosságai, vagy inkább bizonyos összetett kulturális hatások a felelősek.

Abban senki nem kételkedik, hogy léteznek kulturális-nyelvi különbségek a fogalmak megítélésében, sőt egyes fogalmak nem léteznek megnevezve az egyik nyelvben, míg a másikban akár tetemes elnevezésük is lehet. Az én véleményem mégis az, hogy maguk az emberek különbözőek, mivel más környezetben kell élniük, más genetikai és más szociális örökséget hordoznak. Tehát: nem az eszköz formál

minket elsődlegesen, hanem mi az eszközt, igényeinkhez igazítva. Mind tudjuk, hogy még ugyanazt a nyelvet beszélve is mennyire másképp fejezzük ki magunkat. Egy-egy adott személyt fel lehet ismerni csupán a „szava járása”, vagy akár jellemző hibái alapján.

Fogalmaink születését is erősen össze lehet kapcsolni a szavakkal. A fogalmainkat fejezzük ki a nyelvünk által, vagy pedig nem is lenne lehetséges azonos fogalmak létezése közös jelölő nélkül? A fogalom rögzülése, pontosítása, kategorizálása is szavak segítségével történik-e teljes egészében? Mennyire hat a nyelvünk a gondolkodásunkra? Vagy kizárólag fordítva lehetséges?

A modern nyelvészet (különösen a kognitív nyelvészet) szerint ez leginkább egy kétirányú folyamat: kölcsönösen hatnak egymásra, és talán el sem képzelhetőek egymás nélkül. Talán nem is két külön dologról van szó, csupán ugyanazon képesség vagy tulajdonság két oldaláról. Véleményem szerint az elvonatkoztató-képesség az, amely egyrészt a gondolkodásnak, másrészt a fogalmaknak és vele a nyelv kialakulásának elsődleges oka. A nyelv és a gondolkodás tehát „tünete” az intelligenciának, ugyanakkor semmiféle intelligencia nem képzelhető el nélkülük. Sokféle elmélet van

arról, hogyan alakult ki az emberi nyelv, az enyém az, hogy életben maradásunkhoz elengedhetlenné vált elvont tartalmak átadása, amilyen egy bonyolultabb tudás például, vagy a tervezéshez elengedhetetlen „idő” fogalma. Ehhez pedig az elvonatkoztató-képesség fejlődésére volt szükségünk, ami magával hozta eszközeit: a gondolkodást és a nyelvet.

Az emberi faj felépítésében teljességgel ennek az egyedi eszköznek az kiaknázásához idomult. Például az emberi magzatok világrajövele nehezebb és veszélyesebb folyamat, mint az állatoknál, mivel egyetlen más élőlénynek sincs a test arányaihoz mérve akkora feje, olyan fejlett agya születéskor, mint egy emberi újszülöttnak (és egyetlen más „állat” sem védtelen olyan sokáig). Azt már kevesebben tudják, hogy más kockázatot is „bevállaltunk”, az egyetlen beszédre utaló testi elváltozás a gége lentebbi állása, ami lehetővé teszi a levegő jobb elosztását és ezzel a szinte folyamatos artikulált beszédet. Viszont a gége leszállása erősen megnövelte a félenyelés, és ezzel a fulladás kockázatát. Fajunk értelmes életre specializálódása, a nyelv használata olyannyira létünk kulcsa és sikerünk titka, hogy ez a kockázat láthatóan eltörpül a nyereség mellett.

A nyelv és a gondolkodás tehát egyidejűleg alakult ki, sőt, lényegében ugyanazon dolog. Mint minden hasznos eszköz, a nyelvünk is arra való, hogy általa hassunk a világra, befolyásoljuk körülményeinket – azaz segíti az életben maradásunkat és fajunk sikerességét. De mint minden sokat használt eszköz, visszafelé is hat, főleg, mivel elválaszthatatlanul összekapcsolódik a gondolkodásunkkal.

Érdemes hát ügyelnünk a szavainkra, mert lehet, hogy nem csupán a világot formálhatjuk át velük, de magunkat is.

F. Scott Fitzgerald – A nagy Gatsby

Kerekes Anett

„Fiatal emberek vallomásai – vagy leg-
alábbis az, ahogyan kifejezik magukat – rend-
szerint nem túl eredetiek, és nyilvánvalóan
elfojtások torzítják szavaikat.”

A nagy Gatsby méltán nevezhető korszakalkotó műnek. Nem csak azért, mert elsőként mutatta be az 1920-as évek vérpezsdítő, romantikus és mostanra nosztalgikusnak titulált dzsesszkorszakát, de mindemellett tartalmaz olyan alapigazságokat, melyek minden generációnak hasznosak lehetnek – persze, csak ha jól értelmezik őket. Fitzgeraldnak regényírói tudatosságával, szimbólumaival, csengő zeneisége segítségével sikerült életének fő művét nem csak korrajzzá, hanem korán túlmutató üzenetté is tennie. Hogy mi ez az üzenet? Belegondolva igen egyszerű, mégis mély mondanivalóval bír: az emberéletet csak emberhez méltó álmokért, vágyakért és célokért szabad feláldozni, a hamis értékek szüntelen hajszo-
lása megaláz, lelkiileg megtör és a pusztulás értelmet-
lenségéhez vezet.

A szerző

Francis Scott Key Fitzgerald élete nagyban hasonlított egy kegyetlen iróniával ám remekül megírt, baljóslatú kalandregényhez vagy drámához. 1896. szeptember 24-én született Minnesotában, ahol erősen vallásos, ír katolikus felső-középosztály-
beli családban nevelkedett. Egyetemi élete nem alakult rózsásan, így felhagyott a tanulással és bevo-
nult a hadseregbe. Katonasága nem tartott sokáig, ugyanis a háború rövidesen véget ért, még első szolgálatban töltött éve alatt. Ebben az időben írta meg a *The Romantic Egoist* című regényét, melyet 1920 tavaszán *This Side of Paradise* címmel adtak ki. Ennek a könyvnek köszönhetette a huszonnégy éves író első igazi sikerét és gyönyörű feleségét is. Zelda Sayre-t 1919-ben ismerte meg; hogy közös jövőjüket megalapozza anyagilag, az eljegyzés után az író New Yorkban szerzett állást magának egy hirdetővállalatnál, Zeldát azonban ez nem győzte meg. Nem hitte, hogy jegyese valaha is képes lesz biztos életet teremteni kettő-
jüknek, így az eljegyzést felbontotta. A *This Side of Paradise* váratlan sikere után azonban meg-
újította az eljegyzést, és 1920-ban megesküdtek New Yorkban. Egyetlen közös gyermekük, Fran-

ces Scott, egy évvel a frigy után született. Házasságuk rendkívül eklektikusnak és különlegesnek mondható, a szó negatív értelmében. Habár a pár szerette egymást, extravagáns életmódjuk és szemet szűrő különységük kivívta a kritikusok nemtetszését, és ez az állandó magánéleti feszültség rányomta a bélyegét kapcsolataikra.

Gyorsabban költötték a pénzt, mint amekkora ütemben azt az író megkereste. Ironikus, de Fitzgerald, amilyen pontosan, éleslátóan tudott írni a pénzről és annak hatásáról az emberek életére műveiben, annyira nem tudta saját anyagi ügyeit újra egyenesbe hozni. Mondhatjuk, hogy belelátott a kor szellemébe, de mivel benne élt, hagyta magát sodródni az árral.

Köztudott, hogy Fitzgerald egyetemista kora óta alkoholproblémákkal küzdött, és a húszas évek végére ez csak súlyosbodott. Valószínűsíthetőnek tartják egyesek, hogy bipoláris zavarban is szenvedhetett, így a narkotikus gyógyszerek alkohollal való keverése is nagyban hozzájárulhatott romló állapotához. 1940-ben két szívroham is érte az író; az első után doktora pihenést javasolt neki, és hogy hagyjon fel káros szenvedélyével. Ezekre fittyet hányva folytatta önpusztító életmódját, melynek következménye még ugyanezen évben

megmutatkozott. December 21-én felkereste orvosát egy éjszakai rosszullét miatt, és míg várakozott, a teremben összeesett és azonnal meghalt.

Önmagát érzelmi, erkölcsi és anyagi csődtömegként aposztrofálta: „mit érek, ha még a tehetséggel sem tudok sáfárkodni?” – mondta keserűen. Falta az életet, pazarolta magát, és ellobogott, mint a két végén meggyújtott gyertya. Meg kellett halnia, hogy újrakezdhesse rég elrontott életét.

A fülszöveg

Az 1925-ben megjelent könyv fülszövegét emelném ki, mivel érdekes marketingbeli különbségeket lehet felfedezni, ami nekem, mint olvasónak elsősre szemet szúrt. Az eredeti, angol Scribner Classic Book hátulján hatalmas méltatást és egy rövid bemutatást olvashatunk Fitzgerald munkásságáról, életéről, megtudhatjuk, miért vagyunk szerencsések, hogy kezünkben tarthatjuk ezt a páratlan könyvet – majd a történetről egyetlen mondatot írnak, egy zanzásított szösszenetet: „Gatsby and his love for his beautiful Daisy, lavish parties in West Egg, Long Island and so on.” (Szerk: „Gatsby és szerelme az ő gyönyörű Daisy-je iránt; Long Islanden West egg-i partikra való besurrulás; és a többi.”) Ezzel szemben a magyar fordítá-

sokon már egységesen jelent meg olyan ismertető, melyben fordult a kocka. Fitzgeraldról szinte egy szó sem esik, ellenben a sztorit bőven ismertetik, de még ez sem mondható rendkívül figyelemfelkeltőnek. Valószínűnek tartom, hogy ha nem hallok a könyvről már előtte innen-onnan, nem tolja a képembe a média mindenáron a belőle készült nagysikerű remake filmet, akkor nem veszem a kezembe még hosszú ideig. Talán ami a legjobban zavar benne, hogy az ajánló majdhogynem lelövi az összes poént, elmondja a legérdekesebb fordulatokat, és már előre sejteti a tragikus végkifejletet. „A kevesebb néha több” elv alapján mozoghattak volna a kiadók ez esetben.

A könyvről és a történetről

A fülszöveg miatt érzett csalódottságot azonban a könyv egy pillanat alatt felejteti az olvasóval. Elképesztőnek tartom, hogy egy alig 200 (kötéstől függően) oldalas könyv ennyire tartalmas és érdekesítő tud maradni egészen az elejétől kezdve a végéig. Hibátlan felépítésű mestermunka, egyetlen félmondat sem került véletlenül bele. Áradoznék még róla, de célravezetőbbnek tartom, ha mindent a legelején kezdünk.

Az első pár sor után tudjuk, milyen korba fogunk csöppenni. A szavak ütemére zene kezd ébredni tudatunkban, lelki szemeink előtt karcsú, fiús alkatú lányok járnak a charlestont vagy bostont partnerükkel, rövidre vágott hajuk ugrándozik a pörgős ritmusra. A zenekarban izzadtságtól fénylő, fekete arcok fújják a szaxofont, a dzsessz megtölti a termet, és elég elmerengeni ebben a képzeletben, belehelyezkedni a táncosok gondolataiba. Mosolyuk ígér mindent, legyen az a férfi vagy a nő: türelmetlen vágyakozást, szüntelen boldogságot és mindent elsőpró élvezetet. Szabadszájúak, merészek és örökifjak mind.

Fitzgerald is valahogy így láthatta a dolgokat. Merőben új típusok jelentkeztek már első írásában is: elkényeztetett úgazdag fiúk és lányok, koraérett flapperek és egyetemi, kitüntetett aranyifjak. A harcterekről hazatérő, végtelenségig kiábrándult katonák érkezettnek látták az időt az élvezethajhászatra, az eszelős hedonista életvitel kipróbálására – ezek az újdonságok idézték elő a változást az amerikai társadalomban, melynek következményeképpen az írók is másképp ábrázolták a valóságot műveikben.

A nagy Gatsby az amerikai álom kergetéséről és a fájdalmas megvilágosodásról szól. Egyetlen nyár Long Islanden képes mindent más perspek-

tívában megvilágítani, az addig triviálisnak hitt dolgokat is. Jay Gatsby, a titokzatos milliomos gyémántként tündököl a West Eggen élő sznobok között. Fiatal, lenyűgöző és mindenki sejti, hogy vaj van a füle mögött. Eszelős pletykák kapnak szárnyra a szomszédok között emberölésről, simlis üzletekről, hazugság árán kicsalt hatalmas összegekről. A történet narrátora azonban nem a címszereplő, hanem Nick Carraway, a csendes, józan ítélőképességgel rendelkező, becsületes középnyugati fiatalember, aki Gatsby tökéletes ellentéte és kiegészítő eleme. Nick részt vesz szomszédjának pezsgőhabos, pazarló estélyein, ahol szép lassan kibontakozik előtte Gatsby valódi énje és sorsa, egyéniségének rejtett mozgatórugói. Míg a nyár egyre inkább rohan a vége felé, mi a milliomos életét visszafelé ismerjük meg Nick leírásaiban. A fiatal Jay szegény családból származott, és mindent megtett annak érdekében, hogy derék emberré váljon. Önművelését és önnevelését szigorú pontokba szedett programban írta össze. Nyugodt világából kikököntette és más ajtókat nyitott meg előtte, amikor egy milliomos férfi jachtjára került tengerésznek és mindenesnek. A férfi halála után bevonult katonának a háború alatt, hazaérkezésekor pedig meghódított egy erősen elkényeztetett, gazdag lányt:

Daisy. A háború elsodorja a szerelmeseket egymástól, Gatsby jelentkezni azonban nem mer, mivel az egyenruha ugyan elmosta és takarta a társadalmi különbséget a két fiatal között, ám egyetlen újbóli felbukkanással elárulhatta volna, hogy valójában semmije sincs. Megszállott akarással elkezdett vagyont szerezni, hogy méltó lehessen Daisyhez, azonban ez a pénz nem feltétlenül becsületes vállalkozásokból került a kasszába, mégis ezek vezették el őt a felső tízezer polgárai közé. Fényűző gazdagsága azonban már céltalan, mivel Daisy időközben feleségül ment a tehetős Tom Buchanához.

Az igazi történet itt veszi kezdetét, Gatsby szélmalomharcával karöltve. Megkísérli a lehetetlent, hogy visszaszerzi azt a személyt, aki valójában sosem volt ténylegesen az övé. Vissza akarja forгатni az idő kerekét és megtenni mindazt, amit az évek nem tettek lehetővé számára. A fényűző partiknak egyetlen célja van: Daisyt várja minden egyes szombat este. Titokzatos, elvarázsolt herceggént bolyong vendégei között, bölcsen és fensőbbbségesen néz le a sznob sokaságra: ő, mint titkokkal terhelt figura még mindig különb ember, mint a köztisztületben álló gazdagok. Daisy (Nick segítségével) megjelenik Gatsbynél. Az elfeledett szerelem újult erővel éled fel

mindkettejükben, de rosszkor és rossz időben talál-
nak újra egymásra.

A regény a vége felé igazi krimivé alakul. Cserben-
hagyásos gázolás, hazugságok, gyilkosság, bűnök és
büntetések kerülnek terítékre. A balhét senki sem
akarja elvinni és minden, amiben eddig hittünk
vagy reménykedünk, párafelhőként foszlik sem-
mivé. Hirtelen az olvasó azon kapja magát, hogy egy
pillanat alatt megváltozik a már kialakult vélemé-
nye bizonyos személyekről. Ki az igazi bűnös, aki-
nek mindez a lelkén szárad? Ezen mind a mai napig
gondolkodom, és úgy érzem, valahol mindenki hibás
a történetek miatt. Az elvarratlan szálak jó adag gon-
dolkodni valót adnak az olvasónak, mégis az utolsó
mondat rendkívül kiábrándító, érezni rajta a narrátor
keserű csalódottságát: „[...] felelőtlen emberek voltak
– amerre csak jártak, mindent és mindenkit összetör-
tek, aztán ijedtükben visszahúzódtak a pénzük bátyái
mögé...” Érdekelne, hogy számoltak el a lelkiismeret-
tükkel a későbbiekben? Ez már egy következő regény
témája is lehetne. Egy másik Fitzgeraldtól, talán.

Kapcsolatrendszerek a történetben

Daisy és Tom házassága viharos, ahogyan fen-
tebb már említettem. Daisy szeszélyes, igazi tár-
sasági pillangó, elragadó, és hangjával (ami csupa

pénz) bárkit rávesz bármire. Tom az ellentéte:
zord, hiú, testéből árad a feszültség és az erő, irá-
nyításmániája, rendszerezett élete és elve, misze-
rint pénzzel mindent meg lehet vásárolni tökéle-
tes taggá avanzsálja a felső tízezer tipikus sznobjai
között. Feleségét nyíltan csalja egy New York-i
nővel, problémájukat a szőnyeg alá seprik. Kira-
katkapcsolat az övék, csontvázsal a szekrényük
mélyén.

Gatsby és Daisy kapcsolata merőben más. Legin-
kább úgy jellemezném, hogy ők spirituális hűro-
kon mozdulnak együtt. Ifjú korukban szerelmük
tökéletes lehetett volna, kiegészítették és fékezték
egymást, csupán a materiális gondok álltak közé-
jük. Az újbóli találkozás során már sejthető, hogy
semmi sem lehet ugyanolyan, mint régen. Mind-
ketten átestek bizonyos sorsdöntő eseményeken.
Tudják, hogy ebben az életben már képtelenek
átszervezni mindazt, amit eddig elértek. Egyszer
kaptak lehetőséget arra, hogy együtt legyenek,
vissza pedig nem lehet forgatni az idő kerekét,
bárhogyan is próbáljuk.

Nick és Jordan viszonya kellemes mellékszál a tör-
ténetben, ad egy lélegzetvételnyi szünetet a sodró
események forgatagában. Jordan Baker profi gol-
fozó, a címlapok kedvelt sztárja, igazi híresség a

városban. Első pillantásra egy fölényes, kivagyisznobnak mutatkozik be Nicknek, de a fiú csendes megértése és józan meglátásai a világról a történet közepére összecsiszolja a párost. Mindketten tanúi a szerelmi háromszög jeleneteinek, Jordan tud mindent Daisyék házasságáról, sőt, még Gatsbyról is a múltból. Kettőn alkothatnának egy egészet, de a sors és a tragédiák sora talán valami mást szán nekik.

Párhuzamok Fitzgerald és Gatsby élete között

Olvasás közben több érdekességre is figyelmes lettem. Ezek elsősorban (ahogy a rész megnevezése is mutatja) a megszólalásig hasonlító azonosságok az író és a történet főhőse között. Természetesen erre lehet azt mondani, hogy pusztá belemagyarázás, azonban én mégsem mennék el szó nélkül ezen részek mellett.

Elsőként a megjelenés és viselkedés szúrta szemet. Fitzgerald huszonkilenc éves volt, mikor A nagy Gatsbyt megírta, egy aranyszőke, zöldszemű, rendkívül csinos fiú képe tárul elénk. Kortársai úgy írtak róla, mint egy megnyerő modorú, elbűvölő, szellemes, ötletekkel gazdag bohém ifjú. Ha megnézzük történetének címszereplőjét, egy az egyben ezekkel a melléknevekkel tudnánk illetni őt is.

Mindketten az „amerikai álm” fertőzetével születtek, átjárta őket a korlátlan lehetőségek illúziója, a siker, a gazdagság, a hatalom megszerzésének mámorja, az élet romantikus kitágítása a végtelenbe. Fitzgerald magas követelményeket támasztott önmagával szemben: erkölcsben és magatartásban kifogástalan, hibátlan életet akart élni – akárcsak Gatsby, mikor a történet végén apja elővesz egy régi könyvet, melyben fia leírta szigorú napi rutinját és még szigorúbb alapelveit a tökéletes modor elsajátítása érdekében. Ha már a család is szóba került, ismét egy közös pont az anyagi nehézség. A főhős nehéz pénzügyi helyzetből tornázta fel magát a csúcsra, és ezt a szűkös életformát az író is megtapasztalta, mikor szüleit a csődtől az anyai rokon öröksége mentette meg.

Az egyetemi élet és a katonaság is rendkívül hasonlatos: míg Gatsby az Oxfordon csak portásként dolgozott, addig Fitzgerald tanulni járt a St. Paulba, de mindketten otthagyták az egyetemet. Emígy a hadászat – a háború vége felé vonultak be, rövid szolgálati időt teljesítettek.

Utolsóként a zűrös-zavaros szerelmi életüket jegyezném meg. Daisyt Ginerva Kingről, első szerelméről mintázta a szerző, ám ellentmondással szolgál, hogy míg Gatsby örökre szerelmes szíve

választottjába, addig szerzőnk mást vesz feleségül – Zelda felbontja az eljegyzést, a pár útja szétválík anyagi okokra hivatkozva, akárcsak Jay és Daisy viszonya, majd mikor ismét rendeződnek pénzügyek, Zelda megújítja a fogadalmat, Daisy pedig ismét felkeresi az ismerős idegent.

Összegzés

Mi mást lehetne még elmondani erről a műről azon felül, amiket fentebb kifejtettem? Mindent és semmit. Véleményem szerint egy írás akkor válik naggyá és halhatatlanná, ha a befogadóban érzéseket, képeket, illatokat és gondolatokat hoz felszínre, akkor is, ha lassan-lassan száz évvel később veszi kezébe. A nagy Gatsby bemutat egy olyan korszakot, amit már nem tudunk visszahozni soha, de kaphatunk egy kis szeletet belőle, ha fellapozzuk a könyvet – szeretnénk részt venni az akkori pazar estélyeken, kellemes teadélutánokon, csendes társasági eseményeken, de erre már ebben a formában nincs lehetőségünk. Hatalmas szerencsének tartom, hogy a mi generációnk is olvashatja ezt a regényt, és remélem, hogy ez a későbbiekben sem fog változni. Valóban nagyszerű és zseniális, a szó nemes értelmében.

„A szavak hatalma” pályázat

értékelés, hibák és tanácsok

Először is szeretnék köszönetet mondani minden pályázónak. Dicséret illet titeket, mert a beérkezett húsz darab pályaműből csupán egy esett ki az előzetes szűrésen, ami nagyon jó arány. A kevés pályaművet kompenzálta a sok jó próbálkozás, némelyiket öröm volt elbírálni, még ha nem is lett dobogós. Az élményből nagyon nehéz volt kiválasztani a három legjobbbat, rendkívül szoros volt a verseny.

És most következzen a nyertes pályaművek listája, amihez ezúton is gratulálunk a szerzőknek. Ez után a cikk után el is olvashatjátok őket:

- 1. helyezett: Bukros Zsolt: Vízöntő**
 - 2. helyezett: Novák Gábor: Baby blue**
 - 3. helyezett: Sütő Fanni: A hangok boszorkánya**
- Különdíj: Novák Gábor: Mandragóra**

Újonnan alapított díjünk: A Biztatás-díj. Aki megkapja, sajnos nem kerülhetett be, mert még sokat kell fejlődnie, de az ötletben vagy megva-

lósításban olyasmit láttunk, ami érdemes a biztatásra. Díja egy alapos, személyes korrektúra a főszerkesztővel.

Bíztatás-díj: Alice Wright: A szavak hatalma

A zsűri munkája

Minden pályázat lezárultával elkezdődik a zsűri munkája. Nálunk egy háromtagú zsűri olvasta el a novellákat, egyenlő arányban elosztva. Kivétel ez alól a zsűri fő döntőbírája, aki minden egyes novellába legalább belenézett. Ezúttal rám hárult ez a megtisztelő feladat, első dolgom volt minden művet letölteni, és az egyelő bánásmód jegyében szerző nélkül elküldeni a másik két zsűritagnak, az esetleges szerzői aláírásokat is kiszedtem a művekből. Így rajtam kívül senki sem tudta, melyik novellát ki írta, nehogy befolyásolva legyen a másik két zsűritag. Ezt általában nem szokás megtenni egy pályázatnál, kivéve, ahol az eleve jelítés, azaz a szerzők kilétére csak akkor derül fény, ha a pályázat már lezárult. Tapasztalatom szerint a jelige ebből a szempontból majdhogynem haszontalan, hiszen kevesen veszik a fáradságot, hogy kivegyék a dokumentumból is a szerző nevét, vagy éppen egy olyan e-mailcímről küldjék, amely nem árulja el a szerző kilétét. Természetesen volt olyan, hogy a szerző

mondatszerkesztéséről azonnal ráismertünk az íróra, de ez ellen nincs mit tenni.

Miután minden zsűritag elolvasta a novellákat, megjelölte az általa legjobbnak tartott három novellát. Tehát ebben a szakaszban minden helyezésre volt három jelölt. Ezt a kilenc novellát aztán minden zsűritag elolvasta, és egy új szavazás indult, hogy a kilencből melyik legyen az első három helyezett. Ez a munka neheze. Az előszűrés a leggyorsabb: ellenőrizzük, hogy publikálták-e, formai követelményeknek megfelel-e, mennyi hiba van benne. A kiesett mű/vek szerzőjét értesítjük, ne várjon/anak hiába. Indoklást is adunk, hogy a szerző tudja, legközelebb mire figyeljen jobban. A három legjobb novella is hamar megvan zsűrinként, ám eddigre minden zsűritagnak lett kedvence. Az összevetés alatt aztán néha megpróbáljuk pártolni ezt a kedvenc művet, netalán nem tetszik, ami a másik kettőnek igen. Egyszerűen elindul a hosszabb folyamat, hogy a kilencből melyik három érdemel dobogós helyezést. Miért az, és miért nem a másik? Ha csupa egyformán jó novella küzd ugyanazon helyért, mi alapján döntünk? Néha egészen apró finomságok billenthetik át a mérleget.

Lássuk hát, mik azok!

Hibák és tanácsok

Legtöbb gondunk ezúttal a formázással adódott. Láthatóan kevés írópalánta tudja, hogy irodalmi műveket sorkizártan, szimpla sorközzel szokás írni, utána Opt, 0,5-ös behúzással (első sor), és 12 pontos Times New Roman betűtípusban (ez a szöveg is ilyen). Akkor is, ha ezt a pályaztkíró/kiadó/újság nem közli előre. Ne kövessük a feng shui tanácsát, miszerint a bekezdések közé ütött enter vagy random kiválasztott pontnyi távolság szellősebbé teszi a szöveget – ez sajnos nem igaz, ellenben szanaszét zilálja az összképet. Fokozottan érvényes ez a párbeszédetek indokolatlanul nagy behúzására, ne adj’ isten a felsorolás-funkció alkalmazására párbeszédben. Akik nem ismerik a Word, netalán más szövegszerkesztő csínját-bínját, azok még ne nevezzenek pályázatra, inkább kérjék meg egy ismerősüket, hogy magyarázza el, hogy lehet például kikapcsolni az automatikus felsorolást. Esetleg egy írói műhelyben is segíteni fognak. Ezek híján nyisson ki mindenki egy könyvet, és próbálja utánozni az ott látottakat!

A külön „lebegő” mondatoktól sem lesz az adott mondat feltétlenül hangsúlyosabb, főleg, ha ezt

majdnem minden bekezdés végén elkövetjük. Ilyenkor se ütögessük hát az entert, hanem találjuk ki, hogyan tehetnénk másként hangsúlyosabb az adott mondatot, amit ilyen rövid szövegben különben is tartogassuk inkább a csattanóra. A hangsúlyozásra sok más remek írói eszköz alkalmazható, tessék őket megtanulni!

Ezért még egyetlen pályamű sem esett ki a listáról, viszont minden könyv és újság általában ezen kritériumokban dolgozik. Ez azt jelenti, hogy a szerkesztőnek majd át kell formáznia az egészet, hogy illeszkedjen a formátumba. Így ha a főszerkesztő is tagja a zsűrinek (általában az), erősen befolyásolhatja az a tény, hogy melyik művel kell majd kevesebbet szenvednie, mire esztétikussá, illetve kiadás-kompatibilissé varázsolja. De a többi zsűritag sem mentes a kinézet befolyása alól, hiszen mindenki szívesebben olvas egy olyan szöveget, amelyre jó ránézni, mert a bekezdések arányosan oszlanak el (nem hárommondatos vagy egymondatos (!) bekezdések vannak például), és a szöveg sorkizárt – tehát nem balra vagy jobbra zárt, és nem középre zárt, mert attól minden szerkesztő és zsűri ujja bizseregni kezd, hogy olvasatlanul lezárja az egészet.

Kisebb hiba, de gyakori volt, hogy a műben magában oda nem való elemek jelentek meg, például a szerző neve, üzenet a szerkesztőknek, a novella címe balra zártan (beletenni nem hiba, de nem is szükséges, viszont ha már benne van, akkor középre zártan, pont nélkül, szövegtől egykét sorral elválasztva). Sőt, smilet is láttunk... Ami irodalmi környezetben olyan hatást kelt, mint spagetti tetején a gumicukor. Igen, értjük és elfogadjuk, hogy ez manapság a kommunikáció egy formája, de ide mégsem való.

Helyesírási hibák terén mindenki belefuthat egy-egybe, ezért még senkinek nem harapjuk le a fejét. A favorit hiba a jó öreg egybe- és különírás kérdése volt ezúttal. Tanács: bár a helyesírás-ellenőrzőnek nincs mindig igaza, de ha valamit alá húz, érdemes legalább megnézni, felajánl-e valamit helyette. Ha igen, akkor megfontolni, hátha helyesírási hibánkat akarja helyretenni. A helyesírás-ellenőrző bekapcsolása, hiánya esetén, egy ellenőrzőoldalon való átnézés nemhogy ajánlott, de egyenesen kötelező. Nem konkrét hiba, de még haladók is belefutottak abba a nem túl szép megoldásba, hogy számmal írtak ki számokat betű helyett. Ez az évszám, gyártási szám és laccímek esetén kívül betűvel lenne szép kiírva.

A szem és a tekintet keveréséért harapunk! Nem, a tekintetet nem lehet sem ezüst, sem arany, sem kék. Az a szeme. Ugyanígy a szem pedig ne függjön senkin, mert még elképzeljük és elmegy az étvágyunk. A napot és a holdat csak akkor írjuk nagybetűvel, ha meg kell különböztetnünk név szerint a többi naptól és többi holdtól, egyébként meg egy van belőlük itt, a Föld nevű bolygó körül, ezért nem a nevéen hivatkozunk rájuk. De ilyeneket nem egy pályázat kapcsán kéne megtudnia egy írópalántának.

Akiknél a hibák száma elérte a kritikus mennyiséget – minden harmadik-ötödik mondatban volt legalább egy – vagy a szintjük nagyon alacsony volt (ékezetek mellőzése, elemi szintű egybe-különírás gyakori elrontása, etc.), az a mű bizony azonnal kiesett.

Összességében nagyon elégedettek lehettünk a beküldött pályaművek minőségével. Például örömmel láttuk, hogy akik párbeszédet tettek az alkotásukba, azok döntő többségében gondolatjelet használtak, nem pedig kötőjelet, és egy kivétellel tisztában voltak a párbeszéddek központosásával. Itt ismét a legegyszerűbb módszer, ha kinyitunk egy könyvet, és megnézzük a párbeszédeket, kis tanulmányozással felfedez-

hetjük a logikát a rendszerben, de írói oldalakon is szívesen segítenek a párbeszéd-központozás rejtelmeiben eltévelyedett írópalántának. Itt most megfigyelhetitek a gondolatjelet, ezt itt: –, ami nem egyenlő sem a kötőjellel: -, sem pedig a sosem használt hosszú gondolatjellel: —. Ez utóbbit még nekem is hosszasan kellett keresgélnem, elképzelésem sincs, hogyan és miért találta ezt meg az egyik kedves pályázónk.

Amit egy zsűri/kiadó ezek mellett nézni szokott, a teljesség igénye nélkül

– Mondanivaló: az öncélúság sosem nyerő, azaz senki nem szereti azokat a szövegeket, amelyek a szerző személyes gondolatai-problémái körül forognak, és nem képesek ebből kitörni. Egy terápiás írás nem irodalmi mű. Azokat sem kedveljük, amelyeknek semmi mondanivalójuk nincs, csupán közölnek egy eseménysort. Az igazán jó alkotás a kettő között van: benne van a szerző személye, egyénisége, de ez nem teng túl, és a cselekmény sem csak szárazon „oda van lökve”. Ha már mondanivaló: mennyire kapcsolódik a pályázati kiíráshoz? Ha úgy kell elvonatkoztatni, hogy hát igen, lényegében kapcsolódhat is, ha úgy

nézzük... – nos, az sosem jó. Olyan érzést kelt a zsűriben, mintha a szerző megpróbálta volna egy fiókban fekvő másik ötletét ehhez átírni. Ejnye!

– Egyediség, stílus: ha az ötlet rémesen ismerős a tegnapi filmből vagy egy sikertörténetből, ott mindig baj van. A témára sok „írás-írás” érkezett, amelyek egy kivétellel viszonylag egyedi szemzőget villantottak fel, bár az írásról írni alapból nem túl eredeti ötlet. Szabad néha sablonokat alkalmazni, de azok legyenek átdolgozva olyan módon, hogy a szerző új szemszögből mondjon vele valami elgondolkodtatót vagy legalább szó- rakoztatót.

Az egyediség kritériuma volt a pályázatnak, bár vannak olyan kiadók, könyvpiaci kereslet, ahol éppen a sablonos történeteket veszik. A stílus viszont elengedhetetlen, nem kell, hogy mindenkinek tetszen, de legyen felismerhetően egyedi. A „s”-k és „oly”-ok alkalmazásától még semmi nem lesz művészi, egyedi meg pláne nem, mert a többi ezer kezdő írópalántának is ez jutott eszébe sajnos. Nem szeretjük a stíluskeveredést, tehát ha középkorban játszódik a történeted, lehetőleg még a narrátor se mondjon szleng szavakat. A szleng amúgy sem való a narrátorod szájába

(kivétel E/1), de a szereplődnek lehet ilyen a szava járása, még előnyére is válhat.

– Helyszín, karakterek: A szereplők élnek és változnak, vagy csupán biodíszletek? Kinek a szemszögéből nézzük a történetet? Hol vagyunk mi, és hol a történet? Rövid novellákban is fontos a szereplő, bár természetesen nem annyira, mint egy regényben. Ha a karakter külseje be van mutatva, akkor kinek a szemével látjuk? A legsutább megoldás, ha mondjuk a kezével (mi mással is?) megigazította hullámos/sima, barna/szőke/vörös/ében, félhosszú/hosszú/rövid haját a történetben. Az ilyesmi különösen furcsa, ha E/1-ben vagyunk.

De egy-két jól eltalált és a szövegbe belesimuló jellemzéssel átbillenthetjük a "kit érdekel" kategóriából a „hű de izgulok érte” kategóriába. Ezt nem a külsejével fogjuk elérni. E/1-ben még a legrövidebb műnél is fontos, hogy érdekeljen minket a szereplő, főleg, ha nem kifejezett történetet mesél, hanem gondolatokat közvetít. Őszintén: ha egy ismeretlen odalépne hozzánk az utcán, és elkezdéné hosszasan mesélni élete fájdalmait, mi kikerülnénk, és fejcsóválva továbbmennénk. Miért tennénk máshogy egy műben? Erre több okunk is kellene, hogy legyen: 1. A rejtély – ha már az

elején felvillan egy érdekes rejtély, egy ráutalás, kíváncsiak leszünk a megoldásra. 2. Szimpatikus karakter – ha hasonlóan látjuk a karaktert magunkhoz, ha megszanjuk, megszeretjük, esetleg ő maga egy rejtély, az szintén kíváncsivá tesz.

Rövid műben nem annyira fontos a helyszín sem, mint egy hosszabb lélegzetűben. De azért nem szabadna elsiklani felette. Ha a szereplőink a semmiben lebegnek, nincs leírva a környezet, az nem tesz jót a hangulatnak. A háttér a karakter szerves része, elmondja róla, honnan jött és hová tart. Idegen nevek és helyszínek, csak mert a külföldi a divatos? – Nem jó választás! Ha már másik népnél játszódik a történet, ennek legyen valami, bármilyen apró jelentősége, és legyen egy pindurit bemutatva valami az adott kultúrából. Ha már idegen a szereplő, ez látsszon is rajta, ne viselkedjen egy angolszász nevű főszereplő úgy, mintha magyar lenne.

– Dramaturgiai eszközök: a szerző túl tudott lépni az elemi szintű „bevezetés, tárgyalás, befejezés” hármason vagy sem? Volt bármi konfliktus, feszültség, jellemfejlődés, átívelés, csattanó, szembenállás, párhuzam vagy bármi más dramaturgiai eszköz a történet haladásában? Csak elénk dobta a szavakat, vagy mesélt a narrátor? A narrátor

hang belesimul a történetbe vagy kiszól? A szerzői hang világosan elkülönül vagy egybemosódik a szereplőkkel? Nyitott vég van, vagy zárt, és az jó-e ide? Az információadagolás megfelelő? Vannak-e logikai bakik? Például ha a szereplő egyszer már átment az ajtón, mert éppen valami szellem-féle, akkor utána miért és hogyan tud ráülni más tárgyakra, hozzáérni emberekhez? – A sor tetszés szerint folytatható, itt mindig az összkép dominál, azaz hogy élveztük-e a történet haladását, vagy éppen untuk, esetleg csak el lett hadarva az egész, netán el sem hittük egy pillanatra sem.

– Írói eszközök: a tárház végtelen. Volt olyan novella, ami egyetlen, jól eltalált szóképevel vett le a lábamról. Alkalmazhatunk akár új szóösszetételeket a hangulat érzékeltetésére, például színekkel (csak csínján vele!). A keretes megoldást is lehet frissen, újszerűen alkalmazni. Egy jól eltalált, visszatérő gondolatpárhuzam remek eszköz a hangsúlyozásra (ellentétben a lebegő mondatokkal). A kihagyás már magas fokú írói tudatosságot igényel, de a maga nemében páratlan hatást kelthet. Egyedi szimbólumok? – Faljuk őket! Még a szinesztézia is jól mutathat prózában, ha belesimul a mű stílusába. Az írónak mindent szabad, ha azt tudatosan és jól csinálja. Nem az a lényeg,

melyiket alkalmazzuk, ám ha felvillantunk legalább egy ilyen jól eltalált eszközt a számtalanból, azzal sokszor nyert ügyünk lehet egy pályázaton vagy kiadónál. Ezzel mintegy bizonyítékát adjuk, hogy ismerjük és tudjuk használni a szakmai fogásokat. Ritkább, hogy ezekkel átessünk a ló túloldalára, de az még rosszabb: ha akármilyen szép szinesztéziáktól, szóképektől hemzseg a mű, azzal sajnos sikerül az ellenkező hatást elérni. Hangulatos helyett megakasztóvá válik és unalmassá, pont úgy, mintha kétszavas mondatokból van túl sok.

Reméljük, ezzel a kis összefoglalóval segítünk azoknak, akik nem álltak már messze attól, hogy bekerüljenek a dobogósok közé! És talán azoknak is valamit, akik előtt még hosszú út áll egy megjelenésig. Ha élvezettel írtok, ne adjátok fel könnyen! Íróvá válni évek kemény munkáját jelenti, de egyedül ez senkinek sem megy. A legzseniálisabb írók művei sem úgy születtek meg, hogy magától megírta volna rögtön tökéletesre az egészet. Régen az érdekes írókat, szerkesztőket keresték meg a kezdők, hogy mentorálják őket. Ma már erre ott az Internet, a szakkönyvek és az írói oldalak. Keressetek nektek megfelelő mento-

rokat, és azok legyenek nálatok jobbak, mert csak úgy tudtok példát venni.

Jó alkotást mindenkinek! És jó olvasást, mert most végre következnek a nyertes pályaművek!

Nyertes pályaművek

1. Helyezett

VÍZÖNTŐ

Bukros Zsolt

Derek Lang homályos körülmények között távozott az élők sorából, bár a hatóságok egyszerű öngyilkossággént zárták le az ügyet. Talán nem találtak gyanús mellékkörülményeket, noha meglehetősen ritka, hogy valaki először kiszúrja mindkét szemét, aztán fültől-fülig átvágja a saját torkát egy szilánkokra zúzott tükör előtt, mielőtt végleg eltávozna ebből a földi siralomvölgyből. Egyes pletykák szerint túl sok tudatmódosítót használt a borzalmas lények kiötléséhez, ami kitörőhatalmúként rányomta a bélyegét a lelkivilágára. Nem tisztem mások felett ítélni, én csak jó pénzért felöltöm az alkotói profiljukat. Ezúttal is ez volt a helyzet: azért jelentem meg Lang otthonában, hogy felvegyem a személyiségét, és egy róla szóló, hitelesnek látszó önéletrajzot hamisítsak. Nem ez

volt az első ilyen megbízatásom, profinak számítottam, ha megboldogult irodalmi notabilitások fiktív memoárjait kellett megkomponálni.

Zuhogott az eső, mintha dézsából öntötték volna, amikor megérkeztem az elhagyatott hegyi kúriához, ahol a néhai tengődött. A viktoriánus stílusú épület úgy magasodott a környező erdőség fölé, mint egy gondterhelt redőkbe gyűrődött homlokú óriás. Első pillantásra megállapítottam, hogy Lang meglehetősen magányos életet élhetett, mivel a rezidencia olyan elhanyagoltságot tükrözött, mintha évek óta nem lakott volna benne senki. A földszinti mosogatóban csaknem a mennyezetig ért a szennyes edények halma, enyészet bűze lengte be a helyiségeket, és a sötét sarkokban pókhálók tenyésztek. Amennyire tőlem telt, kitakarítottam, majd haladéktalanul neki-láttam feldolgozni a kétezres évek legelismertebb horrorszerzőjének irodalmi hagyatékát.

Hamarosan néhány elrongyolódott, kézzel teleírt füzetre akadtam, amiből egy eklektikus érdeklődésű, rendkívüli műveltségű ember karaktere rajzolódott ki előttem, aki súlyos személyiségzavarának köszönhetően meglehetősen szélsőséges életet élt. Az egyik füzetben naplószerű részleteket találtam, amelyekben Lang komolyan vallott arról,

hogy úgy sejtí, holografikus realitásban élünk, amiben ébren álmodó istenek hemzsegnék. Szerinte ezek az írók, akik öntudatlan teremtő erővel rendelkeznek, vagyis más párhuzamos univerzumokban valósággá válnak az általuk lejegyzett, kitalált történetek. Azt is vallotta, hogy szélsőséges időjárás során olykor összemosódhatnak a valóságok, és a teremtő elme természetfeletti lények átjárójává válhat egyes pszichedelikus tudatmódosítók hatására.

Lang ezután egy olyan teremtményről mesélt, akinek a felbukkanását égiháború kitörésekor gyakran megtapasztalta. Azt állította, sokszor találta magát a dolgozósobai nagytükör előtt, amikor ítéletidő zúdult a környékre. Ilyenkor orrfacsaró rothadásszagot érzett, és egy ismeretlen sík sötét körvonalai rajzolódtak ki az üveglapon. A távolban kentaurra emlékeztető agancskorona alak magasodott, vonásainak helyén homály kavargott. Lang agyába furcsa mód információk szivárogtak a kreatúráról, akit elkeresztelt magában Vízöntőnek. A különös entitás egy lélekvadász idegen istenség volt, aki megbújt egy rémtörténet paralel univerzumában, és úgy vonzódott a drogoktól bódult írók elméjéhez, mint molylepke a lámpafényhez. Mágikus ereje azonban megkopott az idők során, és a természetfeletti hatalmasság

pozíciójából fokozatosan egy paranormális képességekkel bíró szellemi parazita szintjére süllyedt. A Vízöntő nem is sejtette, ki ő, mivel csak akkor lényegülhetett volna át igazi önmagává, ha valamely elbeszélő tudatán keresztül átjáró nyílik, ami átrántja a mi világunkba.

Lang a feljegyzéseiben arról panaszkodott, hogy egyre gyakoribbakká váltak a találkozásai a Vízöntővel. Ráadásul minden alkalommal rohamosan csökkent az idegen isten és a tükör közti távolság, aminek következtében a kreatúra vonásai is mind' határozottabbakká váltak. Lang a rendszeres drogfogyasztásnak köszönhetően azt sem tudta eldönteni, ő találta-e ki a közeledő rémalakot, vagy az tőle függetlenül nyerte el létezését. Ami azt illeti, ennek a megállapítása nekem is komoly nehézségeket jelentett. A férfi narratívája hagyományos, mondhatni autentikus naplóbejegyzéseket idézett, ám a szkeptikusabb énem nem zárta ki annak a lehetőségét sem, hogy valójában egy memoárnak álcázott, befejezetlen fikciót olvasgatok, aminek még munkacímet sem adott. Mindenesetre akárhogy is volt, Lang egyértelműen a valóságból merített ihletet, mert a dolgozószobájában ott pompázott az ominózus tükör, amiről olyan sokat regélt a megsárgult füzetla-

pokon, mi több, az egyik szövegrészlet révén a szerző eldugott narkotikumkészletére is rátaláltam. A helyiség bal sarkában álló könyvespolcon kellett elmozdítani két vastos Lovecraft válogatáskötetet, mire egy rejtett mechanizmus feltárt egy titkos üreget. Akadt ott mindenféle készség, amivel az ember bódulatot elősegítő kivonatokat juttathatott a szervezetébe. Nem is tudom, mikor jött a gondolat, hogy ki kellene próbálnom őket, de úgy véltem, a teljes átéléshez nem elég, ha csak Lang otthonának levegőjét szívom.

Először egy hieroglifaszerű faragásokkal borított tajtékpipát választottam a készletből, és félelem nélkül elfüstöltem a benne található keveréket. A kábítószer nagyon gyorsan hatni kezdett, de csak egyfajta könnyed lebegés vett erőt rajtam, ami újabb kísérletezésre ösztönzött. Következőnek egy fecskendő olajosan kéklő tartalmát adtam be magamnak. Míg a kertre néző ablakon keresztül a gyommal felvert udvart bámultam, fel-le billegtem Lang kedvenc hintaszékében, és türelmesen vártam, hogy a különös anyag dolgozni kezdjen a véremben. Nem tudom, mennyi időt tölthettem mélázással, de egyszer csak vakító villám hasította át a hegyvidékre boruló sötétséget, és valóságos ítéletidő zúdult a környékre.

Szivem szerint feltápáskodtam volna, hogy leeressem a redőnyöket, ám a tagjaim nem engedelmeskedtek. Először nem ijedtem meg túlzottan, mert nyilvánvalónak látszott, hogy a kék folyadék bénította meg az izmaimat. Rövidesen azonban penetráns bűz tódult az orromba, amiről biztosra vettem, hogy csakis a hátam mögött álló, üres tükröfoglalát lehet a forrása. A borzasztó odor leginkább rothadást idézett, olyasfélé, amelyet az ember többnapos hullá közelében szagolhat. Szerettem volna megfordulni, de a mozgási képességeim továbbra is erősen korlátozottaknak bizonyultak. A bűz erősödött, és úgy tűnt, hivatlan vendéget tükröz vissza a hátam mögül a velem szemben elhelyezkedő ablaküveg. Az egész szituáció egy hatásvadász, sablonokkal zsúfolt, harmadrangú kísértethistóriára emlékeztetett. A hagyatéék kezelője novellakarakterek szintjére süllyedt, esős idővel érkező másvilági istenekről olvas egy gyanús körülmények közt elhunyt író feljegyzései közt, és a veszedelmes entitás némi droghasználatot követően személyesen is megjelenik. A dolgozószoa parkettája megreccsent, mintha csakugyan felém lépkedett volna valaki vagy valami az odakint villogó elektromos kisülések fényében, aki átjárónak tudja használni az

összetört tükröket. Tudatom egyik hátsó zugában ott motoszkált, hogy megérkezett a Vízöntő, és be akarja kebelezni a lelkemet.

Egyre hevesebben szerettem volna legyűrni a tagjaimat gúzsba kötő mozdulatlanságot, és végül siker koronázta erőfeszítéseimet. Kipattantam a hintaszékből, és megperdültem, de senki sem állt mögöttem. Tekintetem ekkor a tükrő maradványaira esett, és felordítottam, mert az összezúzott üveg visszakerült a helyére, és mögötte egy rettentő teremtmény várakozott.

Pontosan úgy festett, ahogy Lang megmintázta az irományában. Kentauruszerű fajzat bámult rám a foncsorozott felület túloldaláról, megnyúlt koponyáján ágas-bogas agancsra emlékeztető kinövés burjánzott. A legijesztőbb mégsem ez volt, hanem az, hogy a teremtmény az én arcvonásaimat viselte. Megbabonázva bámultam, miközben kétségbeesetten igyekeztem értelmezni valahogy a helyzetet. A rémítő hibrid torkán fültől-fülig húzódo vágás tátongott, két szeme helyén véres, kivájt üreg ásított. Felüvöltöttem, mert az üveglapról visszatükröződő groteszk kinézetű képmásom segélykérően felém nyújtotta a karját, és fejhangon felsikoltott.

Rámeredtem, majd könnyek áradata kezdett záporozni a szememből, miközben az utoljára

olvasott füzet oldalai úgy pörögtek a levegőben, mintha egy kísértet lapozgatná őket. Felragadtam a mögöttem billegő hintaszéket, és teljes erőből a tükörhöz vágtam. Az üveglap fülsértő csörömpöléssel szilánkokra hullt, és riasztó asztrális képmásom elenyészett. Megkönnyebbülten felsóhajtottam, mert a helyzet megoldása egyszerűbbnek bizonyult, mint hittem. Az üvegszilánkok mögött azonban ezúttal nem a keret, hanem egy alagútra emlékeztető, sötét nyílás tárult fel, és maga felé húzott. Próbáltam ellenállni, ám fokozódó szívóereje végül beszippantott.

Gyorsvonati sebességgel száguldottam az anyaméhként lüktető síkok között, miközben lidércnyomásos metamorfózison mentem át. Nem tudtam, mi történik velem, csak azt, hogy iszonyatosan fáj. Az altestem valahogy megnyúlt, miközben a csontjaim groteszk módon átalakultak, lábaim kemény patákká váltak, koponyám felső részét tűhegyes szarukinövések ütötték át. Hullámozott körülöttem minden, a pórusaimból vér szívárgott, és úgy éreztem, beleőrülök a fájdalomba. Az egész valamiféle borzalmas születésre emlékeztetett, és úgy látszott, sohasem akar véget érni.

Egyszer csak valami keménynek ütköztem, és dühödten belefejeltem a homlokomból sarjadt

agancskoronával. Csörömpölés hallatszott, és a következő pillanatban egy szétzúzott tükör keretéből ugrottam elő egy olyan dolgozószobában, ami a megtévesztésig hasonlított a kiindulási pontként szolgáló helyiségre. Odakint ugyancsak ítéletidő tombolt, az ég ereszcatornái úgy zúdították a halandókra felgyülemllett víztömegüket, mintha soha többé nem akarnák abbahagyni.

Lang kábán billegett a hintaszékében, ölében elrongyolódott füzet pihent, a közelében kiürült fecskendő hevert a padlón, amelynek falára olajosan kéklő anyag rakódott. Nehézkesen kinyitotta a szemét, és rám bámult. Gyilkos indulat támadt bennem, és csattogó patákkal nekimentem. Nem akartam bántani, de a férfi drogoktól bódult elméje áthozott ebbe a valóságba, és rákényszerített a metamorfózisra. Először az arca felé ökleltem az agancsossal, és mindkét szemére megvakítottam, hogy ne kelljen látnia, amit ezután teszek vele.

Én vagyok a Vízőntő, a lélekvadász, aki éhes parazitaként várakozik a szellemvilág sötét zátonyai között. Jól vigyázz, mit írsz le! Mert amikor jön az esős idő, és megnyílnak az átjárók, kábult elméd magához ránt, mint molylepkét a lámpafény...

Nyertes pályaművek

2. Helyezett

BABY BLUE

Novák Gábor

A lápvilág másvilág – mormoltam magamban. Azon az éjjelen sosem volt tájakon vittek-vonszoltak lábaim – talpam alatt a nedves föld, mint egy tüdővész haldokló nyögött és gurgulázott, sár-koloncok tapadtak cipómre, húztak volna le magukkal, vad indák gyűrűzték körül a lábamat – a megtett mérföldek, az elmúlt órák egybefolytak, már nem tudtam, honnan és mikor indultam – elmosódott a határ álom és valóság között.

A lápvilág másvilág – hol lidércfény csábított volna mind mélyebben az ingoványba, hol különös virágok emelték felém párától nehéz fejüket, hogy édes-nehéz illatukkal örökre elkábítsanak, ott haljak tövükben, és elbomló testembe, szétmálló szívembe ereszthessék gyökereiket. Mellettem ősoleg alligátor csobbant a vízbe, akár egy

itt feledett dinoszaurusz, a fejem felett denevérek verdestek, puha szárnyuk az arcomat érte – az álomból felvert madarak rikoltását szirének hangjának hallottam, a zizzenő bokrok mögött a loup garout, a rettenetes farkasembert láttam ólálkodni.

Térképem rég elveszett, kiestem térből és időből – ugyanazokat a köröket róttam újra és újra, ugyanazokat a mozdulatokat ismételtettem vak konoksággal – térdre rogytam, felálltam, botladoztam, ziháltam.

Mikor már nem bírtam tovább, megtorpantam, előkerestem a laposüvegemet, jót húztam a kentucky bourbonból – hátamat egy mocsáriciprus törzsének vetve, lehunyt szemmel gyűjtöttem erőm morzsáit, és elmélkedtem a helyzet furcsaságán – hiszen egy elveszett lányt felkutatni jöttem ide, de úgy tűnt, elvesztem magam is.

Előző délután kezdődött az egész, nem sokkal a tervezett továbbutazásom előtt – míg a város halkan lihegett és verejtékezett a későnyári forróságban, én egy vakító-fehérre mázolt udvarház verandáján ültem, két könyököm a kártyaasztalon – a csipkeabroszt néztem, a párálló falú poharakat, és hallgattam a gramofonból recsegő, ósdi swinget. Ellenfelem, az öreg francia ezredes elnyomta

a szivarját, kurta mozdulattal megállította a bortölteni készülő inast, majd elmosolyodott – különös, de egy szót sem kellett szólnia, hogy tudjam, vesztettem – és pénzem, vonatjegyem, de még az összes holmim sem elég, hogy lerójam tartozásomat.

– Azt hiszem, vége – szólalt meg ellenfelem. A szalonban a zenélő óra ütni kezdte a hármat, valahol valaki indulatosan lecsapta egy zongora fedelét. Az öreg, ősz hajú colonel engem nézett, ujjait összefonta, pecsétgyűrűje megcsillant a napfényben. – Ideje fizetni, barátom.

Mikor felmordultam, hogy fizetnék, ha tudnék, csak mosolygott tovább gúnyosan-finomkodva, majd tunyán felhajtotta pohara tartalmát, és beszélni kezdett.

Azt mondta, tudja, ki vagyok, utánam nézett, mikor a városba kerültem – és hogy bizonyítsa igazát, sorolni kezdte kalandjaimat – úgy beszélt a poltergeistekkel, boszorkányokkal vívott harcaimról, olyan rideg-tárgyilagosan, mint valami verseny-agarak vagy lovak eredményeiről.

– Pontosan egy ilyen kalandorra van szükségem – mondta végül. – Elég, ha egyetlen szívességet megtesz számomra, és az adóssága semmissé válik.

Várt, míg beleegyezően bólintottam – mi mást is tehettem volna? –, aztán belekezdett a történetbe.

A városkában régóta keringtek legendák a mocsár mélyén épült, nyomorúságos faluról, melyet tán még szökött rabszolgák alapítottak – az isten háta mögött lábra kapó vudu-babonaságról, a düledező viskókban élő emberroncsokról, zombikról, varázslókról és boszorkányokról. És legendák szóltak a rendszertelen időközönként el-eltünedező városiakról is, a nyomornegyedek köddé váló bakfisairól, a föld-nyelte kamasz fiúkról. A jobb környékeken, a belvárosban és a gazdagok villái közt, ahol kutyák és fegyveresek őrzik a rendet, persze csak gúnyos félmosollyal hallgatták ezeket a mendemondákat – és ha el is hiszik a híreszteléseket, nem törődnek velük – hiszen gyanús, piszkos, tengő-lengő kölyök olyan sok van, még több is, mint kéne – mit számít, ha egyet-kettőt elnyel a végtelen ingovány? Ám néhány héttel az érkezésem előtt ismét eltűnt valaki, csakhogy ezúttal nem a bádog-barakkok és viskók világából – az öreg ezredes egyik belső cselédlánya volt az, aki nem tért haza esti kimenőjéről.

A házbeliék másnap fellármázták a rendőrséget, keresőcsapatokat szerveztek, vérebekkel eredtek az eltűnt lány nyomába, néhányan még

a mocsárba is bemerészkedtek, ingoványban gázoltak, sarat dagasztottak napestig, mindhiába – a kutyák tanácstalanul nyüsszögtek, a kiküldött csapatok üres kézzel, elcsigázottan tértek vissza a városba – a kamaszlány eltűnt, akár a vízbe dobott kő.

A városbeliek egy ideig még beszéltek az esetről, esténként, az ivóban felemlegették a rejtélyes telepet a mocsár mélyén, és annak különös lakóit, őket téve felelőssé a lány elrablásáért – aztán per sze elültek az ügy hullámai, a jótét polgárok beleuntak, hogy hős mentőexpedíciót játsszanak, az udvarházban új cseléd érkezett a régi helyére. A város megnyugodott, csak az ezredes nem tudott felejtetni – azt mondta, úgy érezte, hogy a saját privát szféráját támadták meg.

Épp ezért van rám szüksége, emelte fel a hangját az öreg colonel, alaposan utánam érdeklődött, ellenőrizte a pedigrémet, és ha fele igaz annak, amit rólam beszélnek, megtalálhatom a lányt, visszahozhatom oda, ahova tartozik.

A vonatomra gondoltam, ami nélkülem pöfög ki a városból, az adósságomra, a szalmaláng-lelkes keresőosztagokra, aztán az eltűnt bakfisra, aki nek csak efféle kisvárosi részvét és csak pár órá-

nyi figyelem jutott – aztán nagyot sóhajtottam, és elfogadtam az ezredes ajánlatát.

A feneketlen sötétségben, valódi és mitikus világ határán, a fának vetett háttal hagytam, hogy elmémen végigfolyjanak az emlékek és gondolatok – engedtem őket tovahaladni, hogy fejem kiürüljön, egóm szerteoszoljék, tudatomat megtölthessék a környező világ neszei, illatai. A meg-meglibbenő szél nem szél volt már, hanem a leheletem, a növények illata az én illatom, az ingovány hulláma az izmaim játéka – ellöktem magam a ciprus törzsétől, és hagytam, hogy a lábaim vigyenek, amerre az élő, szuszogó, mozgó és változó mocsár sodort.

Magam sem tudom, meddig gázoltam a sárban, bolyongtam abban a különös világban – mikor a tudatom, mintha egy feneketlen mély kútból emelkedne elő, lassan visszatért, szilárd talajt éreztem lábam alatt, és egy sosem-látott tisztáson álltam – meg sem lepődtem, hogy tűz fényt látom, füst szagát érzem, és emberi hangokat hoz felém a szél.

Lerúgtam átázott, szörcsögő cipőmet, kitapogattam a zsebemben egyetlen fegyveremet, egy halászkést, amit még egy ördög kísértette japán matróztól kaptam valahol félúton az Ó- és Újvi-

lág között – aztán a mocsáriciprusok árnyékába húzódva, a lecsüngő spanyolmohák függőnye mögé bújva megindultam, hogy közelebb lopóz-zam a legendák titokzatos varázslófészkehez.

Néha kontinensek közt nincs akkora távolság, mint képzelet és valóság között – az erdő mélyén, vízivilág közepén a legendáktól tüzelt fantáziájú kalandor varázslatot keres, de csak a szomorú igazságra lel – tündér-palotákra, szentjánosbogár-lámpásokra, buja vudu-királynőkre számít, de csak düledező viskókat, vézna csavargókat, félmeztelen, aszott öregeket talál.

A falu egy félhektárnyi, szelíden emelkedő földhalomra épült – a domb túlfelén nyílt víztükör csillant, a parton, amennyire ki tudtam venni, néhány ócska kenu hevert. Maga a telep féltucatnyi, uszadékfából és hullámbádogból tákolt kunyhóból állt – a viskók közt, tágas tér közepén tábortűz lobogott, e körül ültek-térdeltek a mocsárlakók. Húszan, ha lehetek – fiatalok, öregek vegyesen, de mindannyian csontsoványan, ráncoktól barázdáltan – nem szóltak, nem mozdultak, mint akik külön, saját időben élnek – csak ültek, vártak, és lázas-nagy szemekkel meredtek a lángokba.

Szél kerekedett, és kapott fel egy maroknyi zsarátnokot – változás hullámzott végig a tájon, a tűz körül ülők közt mozgolódás támadt, többen a nyakukat nyújtogatták, mint az eső szagát érző állatok. Egy vénséges, csont-bőr nő karjátárva, arccal előre elzuhant, vonaglott, hörgött és káromkodott, mint aki révületbe esett – mellette egy meghatározhatatlan korú férfi ingadozott előre-hátra, akár a mágusok vízkutató varázsveszzeje, torkából nyüzszítő-vinnyogó hangok törtek fel, ajkáról habos nyálcsík csurrant alá.

Rövidesen megpillantottam a változás okát is – az egyik viskó ajtaján meglibbent a rongy, emberek bújtak elő – ketten támogattak egy harmadikat – egy fiatal lányt.

Semmi kétség, ő volt az, az eltűnt cseléd, megismertem az ezredestől kapott fényképről – és megértettem azt is, miért ragaszkodott hozzá már-már rögeszmeszerűen az öreg colonel.

Élnek köztünk emberek, akik akaratlanul is nagy hatással vannak ránk – láttukra elakad a lélegzet és megbicsaklik a szó – ám bűverejük nem a külsőjükből ered. Ők azok, akik rongyokban, sárosan, éhesen és betegen is kitűnnek embertársaik közül, mint fehér unikornis a pejókó méneséből. Kisugárzás – mondja jobb híján a szavakat hiába

keresgélő, esendő ember, miután sikerült leráznia magáról a kábulatot.

Ilyesfajta, leírhatatlan bűbáj-teremtmény volt az a lány is annak a nyomorúságos alig-falunak a kunyhói közt – ócska, ki tudja, honnan guberált estélyi ruha lógott vézna testén, gesztenyeszín haja csapzottan tapadt homlokára, orcája beesett volt és sápadt, szeme öntudatlan lázban égett – mégis, mikor megjelent, színekkel telt meg és újjászületett körülötte a világnak az a szomorú szeglete.

Életemben sok helyen megfordultam – jártam cédán kivilágított vigalmi negyedekben, melyek főutcája a kokain örült extázisában égett – láttam vénséges-vén kínai mosodásokat, akik a valóságból kihullva, növény-nyugalommal vegetáltak az ópium-térben és -időben – tapintottam már heroinista viasz-hideg húsát, amelybe csak az anyag csempészhetett pár perc melegséget – hallottam yagé-mámorba zuhant, közép-amerikai varázsló profetikus makogását, ami éppúgy lehetett értelmetlen zagyvaság, mint a jövő előjele – de soha olyat, mint akkor, azon az isten háta mögötti tisztáson, nem éltem át.

A mocsárszagú emberroncok feltápázkodtak, göbös póklábaikon sorban a lány elé botladoztak, leírhatatlan hódolattal nyújtották felé karjukat –

ő pedig, habár olyan gyenge volt, hogy kétfelől fogták, el ne zuhanjon, egy szent állhatatosságával simogatta meg az elé járulók reves homlokát, húzta közelebb magához a kócos fejeket, és suttogott-lehelt az odvas szájakba:

– Légy boldog! Boldogság mindenkinek!

A lány szájából minden egyes szónál sötét-szürke felhőpamat pöffent elő, mint a felvert penész pora, és tűnt el a falubeliek mohó, cserepes ajkai mögött. Pír gyúlt a hullasápadt arcokon, és a ráncok barázdálta homlokok kisimultak – az épphogy-emberek görbedt háta kiegyenesedett, izmaik energiától duzzadozva feszültek meg – a változás gyors volt, és józan ésszel éppoly érthetetlen, mint a drogok hatása vagy a vallási révület.

– Légy boldog! Boldogság mindenkinek!

A szertartás folyt tovább, mind vadabbul, mind hevesebben – az újjászületettek a lány kezét csokolgatták, elfúló lélegzettel ziháltak neki hálát.

– Jótevőnk!

– Istennő!

– Legyél áldott!

Néhányan, akár a tavaszi ménék, nyerítve-nyihogva rúgták a földet, mások kitárt karral, hátravetett fejjel értelmetlen szavakat ordítottak az égre, de a legtöbben kutyák módjára pörögtek, és

tépték magukról foggal-körömmel a ruhát – rongyok repedtek, szövetek szakadtak, tébolyult testek izzadtak vért és verejtéket – és ott, ahol pár perccel korábban még nyomorgó emberroncok kuporogtak, most szatírok és nimfák gabalyodtak lihegő-vonagló masszává.

Az egyetlen, aki kimaradt az orgiából, a kicsiny cselédlány volt – halkán pihegve, ébrenlét és álom határán imbolyogva hevert az izzadó alakok gyűrűjében, a maga kavarta vihar közepén, hajába, ruhájára fűszálak és levelek tapadtak, keskeny, sápadt arca ragyogott a lángok visszfényében, ajka elégedett, fáradt félmosolyra húzódott.

Alig néhány percig tartott csupán a szédült látomás – a szertartás, miután elérte tetőpontját, éppoly hirtelen ért véget, mint ahogy elkezdődött. Csatakos testek váltak le egymásról kielégült toccsanással, levegő után kapkodó férfiak és nők nyúltak el az avaron, hogy száraz falevéllé sorvadjanak maguk is – bőrük megereszkedett, pergamenné szikkadt, hajuk, ha nem hullt ki nagy csomókban, össze fakult, duzzadó tagjaikból, feszes melleikből sziszegve-sisteregve szivárgott el az életerő – magzatpózba rándulva, hason vagy háton heverve zuhantak mély

álomba mind – talán mert annyira legyöngültek, hogy ha ébren maradnak, abba belehalnak.

Tudtam, hogy eljött az én időm – feltápászkodtam, és az öntudatlan falusiak közt óvakodva a félájult lány mellé léptem.

Ránézésre negyven kiló, ha lehetett – ujjai olyan vékony voltak, hogy nem értettem, miért nem törtek el első, óvatos érintésemre – elővillanó láb-szára szinte áttetsző, kulcsfontja gödrei mélyek. Úgy festett, mint akit ismeretlen, egzotikus betegség gyötör – félig nyílt szeme fehérjében szürke szálak kavarogtak lustán akár a gombafonalak, egyesültek vastag, ezüstsín kötegekké, majd bomlottak szét újból végtelen kaleidoszkóp-táncban. Megborzongtam, aztán erőt véve magamon, felnyaláboltam és magamhoz szorítottam a vézna kis bakfist. Néhány lépéssel a sziget túlsó felén termettem – nem maradt, aki az utunkba álljon. Az egyik kenuba fektettem védencemet, majd mögé ültem magam is – evező hasított a vízbe, hullám terjedt szét, és táncoltatta meg hátán a hullt szirmokat, leveleket – elmaradt mögöttünk a falu, elmaradtak a mocsárlakók, el a drognehéz álmok éjben lebegő foszlányai.

Térben és időben elveszve, idegen hold alatt, idegen földön éreztem magam – míg lassú, hosszú

húzásokkal löktem előre kenunkat az ismeretlen vizeken, és az alvó-nyöszörgő lányt figyeltem, megpróbáltam megfejteni elégedetlenségem okát – hiszen minden jól alakult, az eltűnt báránka visszatér a városba, a jó doktorok majd kezelésbe veszik és meggyógyítják, az ezredes pedig elengedi a tartozásomat, és végre elutazhatok erről a beteg-baljóslatú vidékről... miért hát, hogy rossz a szám íze, miért nem nyugszik meg a lelkem?

Töprengésemből hangos nyögés rántott vissza a valóságba – a lány testén heves rángás szaladt végig, fejét hátravetette, két könyöke a kenu oldalának koppant, gerince homorú ívbe facsarodott, melle-hasa olyan izomszakasztó görcssel emelkedett meg, mintha valami a vékony húsrétegen keresztül próbált volna e világra nyomakodni. Pár másodpercig tartott az egész, aztán a pattanásig feszült test elernyedte, a beteg átbukott az ébrenlét határán, és zavaros szemmel, riadtan pislogott körbe – tekintete végül rajtam állapodott meg. Előrehajoltam, suta mozdulattal, csitítón megsimogattam a kezét.

– Ne féljen! – mondtam. – A városból küldtek magáért. Most már biztonságban van. Hazaviszem, és többé nem bántja senki sem...

Nem tudom, felfogta-e szavaim értelmét, és attól rémült meg, vagy csak azt látta, hogy egyedül hányódik egy ismeretlennel valahol az éjszakában – nem is számít talán. Védencem pánikba esve, izmait feszítve emelte meg felsőtestét – úgy nyújtotta karját, mintha valami fokozatosan távolodó, elillanó dolgot próbálna kétségbeesetten megragadni, tekintetében állati rémület villant.

– Ne! Kérem... Vissza! – Kiáltása felhasította az éj puha kárpitját, borotvaéles utcát vágott a zavaros, iszapszagú víz felett, az ösöreg ciprusok között, végigszáguldott az olajtól mocskos folyótorkolatok színén, hogy száz mérföldekkel távolabb mill-jom visszhang-szilánkra robbanjon a külvárosok szürke téglafalain, és felriassza álmukból az örök kapcsolatra váró drogosokat.

– Ne! Vissza!

Ezek voltak a kis cselédlány utolsó szavai – újabb, az előbbinél is hevesebb roham tört rá, förtelmes izomgörcs állt tagjaiba, a csontjai hangos recsenéssel engedtek a feszítésnek, és fehéren fénylő neonszegekként ütötték át a hús és bőr vékony köpenyét – az utolsó kiáltás véres, sűrű bugyborékolásba fúlt, nyak roppant és torok hasadt, porcok csúsztak el egymáson, és a remegő, vonagló izmok közül, mint egy romlott virág, idegen test

feslett elő – a szürke fonalak lüktető szövedéke megnyúlt, az ég felé meredt, mint egy ocsmány hímtag, aztán lassan, imbolyogva, mint a érezné jelenlétem, felém fordult.

Nem tehettem mást – évek teltek el azóta, és milliószor újra- meg újragondoltam azt a pár pillanatot, de biztos vagyok benne, más megoldás nem maradt. A lány már meghalt, én pedig életveszélyben forogtam. Nem tehettem mást – félelemtől megsokszorozódott erővel, üvöltve rántottam elő zsebemből a halászkésemet, és vágtam visszakézből a hús és a fehér fonadék találkozásába – dühödten csaptam le újra és újra, míg végül már magam sem tudtam eldönteni, meddig tart a kicsiny kamasz-test, és hol kezdődik a szörnyeteg.

Miután az egyoldalú csata véget ért, kihajoltam a kenuból, és hosszan hánytam. A vértől iszamós, szürke fonalaktól mocskos halászkést, a japán matróz hagyatékát a vízbe hajítottam – többé már nem lettem volna képes a kezembe venni. Miután gyomrom kiürült, és már csak sárga epét öklendeztem fel, megtöröltem a számat és könnyektől dagadt szememet, majd a vízbe ereszkedtem magam is – még egy utolsó pillantást vettem a szakadt báli ruhába csavart,

szánandóan törekeny testre, aztán nagy levegőt vettem, és elindultam arra, amerre a saját világot sejtettem.

Megvirradt, mire összetörve és elcsigázva kikeveredtem a mocsárból – vasúti töltés magasodott előttem, mint a rideg valóság biztos jele. Rogyadozó léptekkel kapaszkodtam fel a kőzúzalékon, majd térdre estem, és megsimogattam a hideg, jólesően közönséges síneket. Most már minden rendben lesz – hazudtam magamnak. Elvánszorogok a legközelebbi állomásig, ha másképp nem megy, hát fellógok egy marhavagonra, és elutazom messzire, ahová sem az öreg ezredes keze, sem a mocsárvilág legendái nem érnek el – és ahol nem emlékeztet minden arra, hogy talán én voltam minden baj okozója – hogy a lánynak miattam kellett boldogtalanul meghalnia.

Míg a kelő nappal szemben botladoztam, bizonyossággá érett bennem a gondolat – a lány pontosan tudta, mi történik vele – hogy megfertőzték, hogy rá is, mint annyi más elődjére, a lassú pusztulás vár – mégsem próbált megszökni egyszer sem, és halála percében, az idegen testtel küzdve is visszavágyott a bádogviskók és junkie-k közé. Képtelen volt elszakadni attól a világtól, amely célt és értelmet adott szürke kis

cseléd lány-életének, amely ha csak pár hétre is, de a mámor királynőjévé avatta őt – és amelynek rajongó szavai a fülében csengtek élete utolsó pillanataig.

Nyertes pályaművek

3. Helyezett

A HANGOK BOSZORKÁNYA

Sütő Fanni

Az éjszaka sötét tenyerébe zárta a szikla szélén billegő kunyhót. Az eget nem díszítették csillagok, talán ide már nem jutottak a teremtéskor égi lámpások. Az egyetlen fényforrást a sápatag lelkek sárgalázás izzása nyújtotta, akik a lent elterülő végtelen lápvidéken bolyongtak, illetve a kunyhó kancsal ablak szeme, melyben remegő világ égett.

A házikó félelmetesen ingott a tomboló szélben, akárcsak egy felborzolt tollú madár a vihartól rengő ágon. Belül mégis nyugalom uralkodott, mintha a külvilág kívül rekedt volna a rozoga vályogfalon. A kandallóban tűz pattogott, a parázsban szalamandrák bukfenceztek. Ha a lángok túl laposra kúsztak, egy nagy tüdejű fűjtató

lehelt beléjük új életet. A tűz felett kondér lógott, benne sűrű, gyanús massa rotyogott, felszínén lustán pukkadtak szét a buborékok. Valahol hirtelen egy titkos szoba ajtaja nyílt, sötét, ásító szájjüreg, és egy nyújtózkodó nő tűnt fel a nyílásban. A küszöböt gondosan átlépte, nem akarta megsérteni az ott hemzsegő ősoket. Egy katonaruhás ük-ük-üknagypapa a nő karcsú bokája után kapott, amitől az megtántorodott és belerúgott egy, a kandalló mellett heverő rézüstbe.

– Az árgyélusát, hagyjad azt a szegény lányt békén! Dolgozni jött ide, ne zavargászd, sose szabadul innen, mi meg ülhetünk, és rághatjuk a küszöböt örökkön örökké – morogta egy termetes asszonyság, és a semmiből a kezébe termett sodrófával jól fejbe kólintotta a kotnyeles rokont. – Különben is azt hiszed, hogy jót tesz az én törekeny csontjaimnak, hogy ennyi vénséggel kell megosztanom ezt a pár rőfnyi helyet? Remélem, hamarosan sikerrel jár az én kis dédunokám különben vagy megőrülök, vagy agyonütök valakit.

– Mit szirénázol már megint, Borcsa? – szólt bele a vitába egy harcsabajszerű juhászbojtar.

– Még hogy én szirénázok? Valakinek rendbe kell szednie Alfonz uraságot, különben állandóan

a leány szoknyája után kapdosna! Nem szégyelli magát, hogy a saját leszármazottját próbálja itt markolászni?

– Csak féltékeny vagy, te hárpia, mert a te bokád már nem ilyen csinos, hanem akkora, mint egy vad-disznó lábikrája! – kontrázott rá Alfonz, de rögtön meg is bánta, mert Borcsa néne jókorát vágott a fejére a sodrófával.

A nő ebből mit sem hallott. Az üst fölé görnyedt, és gondterhelt ábrázattal kevergette a masszát. A két szemöldöke közt a ránc egyre mélyebb lett. A boszorka próbálgatta számolni a napokat, heteket amióta a konyhá száműzetésében élt. De akárhogy is kergette az emlékeket az idő elfolyini látszott a szeme előtt. Azért jött ide erre a kísértetjárta, magányos vidékre, hogy vérével és verejtékével megalkossa a tökéletes egyveleget, hangok és érzések harmonikus keverékét. Már jó ideje próbálkozott, de a dolgok nem úgy alakultak, ahogyan ő azt eltervezte.

Hirtelen kiegyenesedett, sarkon fordult, és a kamrába sietett.

A helyiség nem volt nagyobb egy közepes ruhás-szekrénynél, de telis-tele volt a legkülönfélébb üvegcsékkel, porokkal és kenőcsökkel.

Némi keresgélés után a boszorkány, kinyitott egy rózsaszín csillámport rejtő tégelyt.

„Ó, Romeó, mért vagy te Romeó? Tagadd meg atyád és dobd el neved! S ha nem teszed: csak esküdj kedvesemmé!” – suttogta egy lány női hang a tégely mélyéről.

– Bah, szerelmesek! – morogta a boszorka, és behajította szegény Júliát a szekrény mélyére.

Úgy döntött, muszáj lesz szünetet tartania, és ennie valamit, mert a romantikától mindig rátört a farkaséhség. Bebotorkált a konyhába, és sorra nyitogatta ki a szekrényeket és fiókokat valami ehető után kutatva. Nagyon remélte, hogy hamarosan befejezi a mesterművét, különben előbb éri utol az éhhalál, mint a siker. Végül az egyik konyhaszekrény mélyén talált egy kicsit fonnyadt almát meg pár szem kétszersültet, és ebből ütötte össze szerény tízóraját. Még egy kicsit elmerengett az idő múlásán, a munkán, a magányon. Aztán felállt, elpakolt maga után, és lázasan kutatótt tovább.

Nemsokára egy üvegcsét halászott elő, ami- ben pirosas zöld lidércláng lobogott. A szemé- hez emelte, nézegette egy darabig, de nem tudott rájönni, mi lehet ez. Vállat vont, és lecsavarta a kupakot.

Puskapor csípős szaga töltötte be a szobát, vala- hol ágyú robbant, és fáradt hazafiak torkát hagyta el meggyötört csatakiáltás.

„Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis láncot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!”

A boszorkány szórakozottan csóválta a fejét.

– A forradalmár. Talán majd máskor, de már nem járhatok messze... Nem értem, hogy az a vén banya Mirigy miért nem bírta felcímkezni a hangokat.

Sokkal egyszerűbb dolga lett volna, ha az elődje ennyit megtesz érte. Persze az öregek meg a tapasztaltak mindig ilyenek voltak. Ők már kikapargat- ták a saját gesztenyéjüket, a fiatalok meg oldják meg úgy, ahogy tudják. A világ néha veszettül igazságtalannak tűnt. A hangok keverése és desztillálása pedig nem egyszerű szakma. Az ember elolvashatott annyi könyvet, amennyit csak akart, járhatott boszorkányszombatokra, és csatlakoz- hatott mindenféle öngyógyító körhöz, de a munka nagy részét akkor is egyedül végezte el. Gyako- rolni, gyakorolni, gyakorolni – jutott eszébe a boszorkánynak nagyapja kedvenc mondása.

Egy pillanatra abbahagyta a kevergetést, és szomorúan nézett a bugyogó kondérba. Vajon hol lehet most a jó öreg, aki a gyerekkorát mesékkel és játékokkal töltötte meg?

A küszöb sarkában egyedül ücsörgő, vékony, idős férfi könnyes szemmel nézett fel unokájára. Többször próbált már integetni, ám a lány csak érezte, de nem látta a küszöbön ülő alakokat. Így nagyapja is csak csendben figyelte a boszorkány működését, és remélte, sikerrel jár. Szeretett volna már csatlakozni a feleségéhez az Ősök csarnokában.

– Ha végre sikerül megalkotnom a tökéletes egyveleget – morfondírozott tovább a boszorka –, lehet, nekilátok, és rendbe szedem a gyűjteményt. Talán így a következő hang-boszorkánynak nem lesz ilyen nehéz az élete. Nem akarok olyan lenni, mint az én elődeim.

A nő nagyot sóhajtott, és folytatta a keresést.

Egy ideig reménytelenül pakolászott a különböző szelencék, fiolák és üvegcsék közt. Egyszer egészen derékgig alámerült a szekrényben. Aztán egyszer csak újra előbukkant, ajkán diadalmas mosoly ült, kezében egy nagy hasú üveget szorongatott. Az üvegben smaragdzöld folyadék csillogott.

– Na, most megvagy! – dűnnyögte, miközben kiügyeskedte a dugót a palack szájából.

„A költő is ilyen, e légi princek párja,
kinek tréfa a nyíl s a vihar dühe szép,
de itt lenn bús rab ő,
csak vad hahota várja,
s megbotlik óriás két szárnyán, hogyha lép.”

Elégedetten dörzsölgette a kezét. Pont ez kellett neki, egy elveszett költő, egy kis gyötrődés, némi inspiráció. Olyan boldog volt, hogy még ugrándozott is egy kicsit.

A küszöbön várakozó ősök izgatottan fészkelődtek, érezték, a szabadulásuk perce már nincs messze.

A boszorkány az üsthöz szaladt, és belecseppentett egy kicsit a smaragd folyadékból. Egy pillanatig úgy tűnt, mintha semmi sem történt volna. Aztán a keverék felszíne megremegett, és hirtelen buborékok tömege árasztotta el a szobát, nyomukban szavak kavalkádja. Mély hangok, magas hangok, női hangok, férfihangok, minden formában és ízben. Mindegyik egyszerre beszélt, mondta a maga igazát, érvelt, udvarolt, kért.

A küszöbön ülő ősök csillogó szemmel nézték a színpompás jelenést. A fiatal nő a szoba közepén állt lehunyt szemmel, kezét összekulcsolta, és

űgy tűnt, arcáról szép lassan visszahúzódnak az árnyak. Hosszú, fekete rongyruhája felragyogott, vakító fénybe burkolván a szobát.

Amikor lecsillapodott a ragyogás, és az ősök kidörzsölték szemükből a táncoló foltokat, furcsa dolognak lehettek szemtanúi. A meggyötört boszorkány helyén egy eltökélten mosolygó, makulátlan szürke kosztümöt viselő fiatal hölgy álldogált. A hangzavar elült, a szoba levegőjében friss csend remegett. Az üst eltűnt, és eltűntek az asztalról a félig kiürült üvegcsék és beszáradt tégelyek. A varázsigés kódexe helyén egy matrikákkal teleragasztott Apple laptop ült. Mellette szépen rendezett halomban várakozott a befejezett kézirat. Az ősök boldogan sóhajtottak, szellemtestük szertefoszlott, és emlékük ellebegett az örökkévalóság felé.

Az író nő gyorsan összekapkodta a dolgait, mindent begyömöszölte a sporttáskájába, és már sietett is az ajtó felé. Minél gyorsabban otthon akart lenni, embereket látni, elmesélni a rengeteg új ötletét, amit az elvonulása alatt halmozott fel. Talán mégsem volt olyan rossz ötlet, hogy elfogadta távoli nagynénje felajánlását, és beköltözött a hegyek közt megbúvó nyaralóba. Kicsit el kellett tűnnie a világ zaja elől, hogy összeszedje magát.

Már a kilincsen volt a keze, amikor kopogtatott. Óvatosan kukkantott ki. Ki járhat itt, ahol a madár se jár? Az ajtó előtt egy hosszú, fekete ruhába öltözött fiatal lány toporgott, nem igazán találva a helyét. Az író nő együttérzőn mosolygott. Pár héttel ezelőtt ő is ugyanígy álldogált a ház előtt, és vette át a kulcsot Joanne-tól, egy szőke angol nőtől, aki legalább hét kötetre való kéziratot cipelt az autójához.

– Szóval te leszel az utódom?

– Úgy néz ki – válaszolta a lány. Kedves, félénk teremtésnek tűnt.

– Akkor sok szerencsét! – mondta az író nő, és titokban örült, hogy ő már túl van a dolgon. Remélte, az újonc is sikerrel jár majd. Nem tudta, lenne-e ereje újból előről kezdeni. – A küszöbvel vigyázz, néha olyan, mintha önálló életre kelne.

A lány bólintott, és már el is tűnt a konyhá mélyén. A leköszönő hang-boszorkány már hal lott a tűzre, üstökkel zörög, fűszereket és varázsporcokat hord ki a konyhából. A kéményből reményekkel teli füstpamacsok szökdöstek az ég irányába.

Az író nő nagy megkönnyebbülésére a hűsége s öreg bogárhátúja még mindig megbízhatóan vára-

kozott a házikó mellett. Gyorsan bedobta a sporttáskáját a hátsó ülésre, és már ott sem volt. Minél előbb el akarta juttatni a kéziratát egy kiadóhoz. Érezte a regényében rejlő erőt, tudta, most olyat sikerült alkotnia, amivel kitörhet a névtelenség homályából. A sikert és az elismerést főzte ki magának heteken át az eldugott faházikóban.

Már javában lefelé tartott a szerpentinén, amikor eszébe jutott, hogy a kamrában lévő hangokat persze ő sem címkézte fel.

Dekoráció

Szélesi Sándor

A katona felkelt reggel, és a díszszemlére kidekorálta zubbonyát, ahogy kidekorálta lakását a belső-építész vagy testét a főtetováló.

A katona kiment együtt lépni a többiekkel, a belső építész újságot és fotóst keresett, a főtetováló meg strandra ment, csak úgy.

Dekorálni akarok én is, de nincs zubbonyom, a lakásomat elborítják a lapok és a könyvek, a bőröm pedig kemény, és nem hagyja magát.

De rájöttem. Az agyamat fogom dekorálni, kiemelem az asztalomra és kinyújtom, a felszínébe pedig álmokat vések, csak úgy.

Az utolsó kikötő

Hertelendy Anna

Veríték ízű, langyos sör csorog a számba, felhígítva a nyáltól csomósan összetapadó hamburgert. Nyelvemmel kipiszkálom a húsdarabokat a fogam közül, és két rágás meg nyelés között körbetekintek. Beállva is meg tudom állapítani: ez a legócskább buli, amin valaha is megfordultam. Idegenek röhögnek körülöttem, és néha hátra vágnak jópofának szánt gesztusként, de én nem foglalkozom senkivel, csak birkózom a kajámmal.

A nappaliban egy tinédzser srác narkóért árulja a testét. Senkinek nem jut eszébe, hogy hazavarja. A gazdag pubik incselkednek vele, és kinevetik. Belemarkolnak a golyójába, és perverz élvezet ül az arcukra, amikor a fiú szeme összeszűkül a fájdalomtól.

**

Régóta jártam az országot, kikötőről kikötőre. Ez volt a munkám; a jó öreg Nikonommal megörökítem a tengerek és a városok ölelkezését, a halászhajókat, az őket árnyékként követő tengeri madarakat, a düledező viskókat a parton. Ám sosem találtam meg azt, ami kiemelhetett volna a hozzám hasonló művészek sorából. Űzött a siker utáni vágy, modern Odüsszeusznek képzeltem magam, valahányszor kiszemeltem egy új úti célt.

Az az év azonban sorsfordítóvá vált számomra. És az egész világ számára is. Végigsöpört rajtunk a válság, mint egy szökőár, és én február környékén egy olyan ponton találtam magam, aminél lejjebb már nem csúszhattam. Sem a visszautasított fotóim, sem pedig az egyre fogyó pénztartalékom nem szembesített olyan kiválóan nyomorult helyzetemmel, mint az, amikor céltalanul kóboroltam a városban, és már nem találtam semmit, amit szívesen lencsevégre kapnék. Semmi komolyra nem vágytam, csak valamire, amivel otthon elszórakozok a gép előtt, egy bögre kakaó társaságában.

Abban az évben, mintha a természet is hátat fordított volna nekünk; szokatlanul kemény tél köszöntött ránk, a lábam átfagyott, a hideg szél a

kabátom alatt fickándozott. A lakbért kifizettem, de a gyomrom korgott. Percekig néztem sóvárogva egy hamburgeres kínálatát, de tudtam, ha most engedek a csábításnak, annak később meglesz a bötjtje.

Korábban láttam egy lányt. Az a fajta szépség volt, aki első ránézésre nem tűnik ki a fagyott város szürkeségéből, de ha belepillantasz a keresőbe, az optika lángra gyúl a kezében. Az exponálás pillanatában ő mindaz, amire vágytál. A lány először nem vett észre. Forró teát szűröszt egy utcai árus előtt, és a pohárból felszálló gőzt az arca körül bearanyozta egy kandeláber derengő fénye. Éppen lenyomni készültem a gombot, amikor a nő tekintete megállapodott rajtam. A gyönyörű arc egyszeriben megtelt bosszúsággal, és apró ráncok gyűltek mandulavágású szeme köré. Egész valója rosszindulatot sugárzott. Amilyen szerencsétlen voltam, még feljelent, és akkoriban nemhogy ügyvédre, még vacsorára sem igen telt. Csalódottan odébb álltam.

Az objektívvel bajlódtam, amikor rájöttem, hogy eltévedtem. Hidegtől elgémberedett ujjakkal dörgöltem a lencsét, és próbáltam gyorsan átvágni az ismeretlen, nyomasztóan szűk utcácskán, aminek az egyik oldalán magas házak sora húzódott, a másik olda-

lon széles kanális nyújtózkodott. A víz felszínén köd gomolygott, eltakarva előlem a túlsó partot. Pontosan emlékszem, azon a sarkon, ahol befordultam, a piacnak kellett volna állnia. Tanácstalanul nézelődtem, szaporázva lépteimet, ám különös módon a kanyargó macskaköves útnak nem akart vége szakadni.

Ekkor láttam meg a koldust.

Egy hínárral borított rozoga móló tövében ücsörgött, arccal a víz felé fordulva. Ócska bádogbögrét rázott. Az aprópénz csörömpölése túl hangosnak hatott a csöndben. Bal kezével foszlott kötélvéget szorongatott, amelynek végét egy viharvert tutajhoz erősítették. Rossz előérzetem támadt, de nem akadt senki, aki útba igazíthatott volna, így megszólítottam.

– Üdv, öreg, meg tudná mondani, hogy találok el a piachoz?

A férfi nem válaszolt, csak rám emelte üres tekintetét, és elnézett a fejem felett. Szemét kékes hályog, arcát borosta borította, szája félkegyelmű vigyorra húzódott. Sárga, nikotinfoltos fogak sorakoztak szájában. Rázta a bögrét, az apró csörömpölt, talán nem is hallotta, amit kérdeztem.

– Hamarosan... – vihogta.

– Szegény nyomorult... – Aztán rám tört a felismerés. Itt a téma. Lám, létezik még nálam is

szerencsétlenebb ember a földön. Felemeltem a fényképezőgépet. Felcsattant a gépvázban a tükör, villant a vaku, a fény lenyomatot hagyott a mikroszipen, a blende zárult, én pedig leeresztettem a viharvert Nikont. Az öreg, ha lehet fokozni, még bárgyúbban meredt a végtelenbe, és csak rázta-rázta az átkozott bögréjét.

**

Az ócska, lepukkant külvárosi romhalmazt, amibe bezsúfolódtunk, az ismeretlen arcok körülöttem úgy feltankolták piával meg fűvel (meg isten tudja még mi minden szarral), hogy hetekig is kihúzhatták itt anélkül, hogy kidugnák az orrukat.

Idegenek.

Ízlelgetem a szót. Addig mondogatom magamban, amíg teljesen elveszíti minden értelmét, csupán hét betű marad belőle, amik vad táncot lejtenek a hasistól szerencsétlenül vergődő tekintetem előtt. Végül az agyoncsócsált hamburger csomós maradéknak ízétől felkavarodik a gyomrom, de nincs erőm lábra állni, hogy elvánszorogjak a retyóig. Hármat bukfencezik a kaja meg a sör, küzdve, melyik törjön előbb a felszínre. Holtverseny. Aztán újabb hányás-

roham. Szédülök, levegő után kapkodok. Először fel sem tűnik: hanyatt fekszem a töredezett padlón. Próbálom kideríteni, a szúrásnak a hátamban van-e köze az egyre nehezebb légzéshez. A testem széthullik, a darabjai nem kapcsolódnak egymáshoz többé. A karom sem ott fáj, ahol lennie kellene, és a lábam meg mintha a hasamból nőtt volna ki.

A vécébe lógó fejjel, felmart torokkal, a saját hányásomban tocsogva eszembe jutnak gyermekkorom unalmas, nevetséges felvilágosító filmjei, ahol elszökött kamaszokat csábított a sablonosan ábrázolt cukrosbácsi drogtanyákra, és megismertette a kölyköket a kábítószer és züllött élet esztelen mámorával. Mi a „felvilágosulás” helyett inkább a vetítőszoba sötétjében a csajok mellét taperoltuk.

**

Izgultam, amikor meghallgatásra hívtak. Tetstett nekik „A koldus” című fotóm. Sőt, a kurátorok egyenesen rajongtak érte. Az előlegből, amit átutaltak, egy évre elegendő lakbérre futotta volna. Elhatároztam, hogy kiélvezek minden egyes drachmát. Ám most, hogy végre lett pénzem, hiányérzet gyötört. És büntudat. Mindent

megkaptam. A modellem meg talán már halott. Kemény telünk volt, mostanra valószínűleg kihűlt és meghalt a parton, miközben a bögréjét rázogatta.

Emberek, akik alig egy hónapja a nevem sem tudták, most mosolyogtak rám, és gratuláltak. A képeimről beszélgettek. Idegenek invitáltak idegen helyekre, és kézről-kézre adtak, mint a krónikást, aki megénekelte számukra egy sosem ismert világ tragikus nyomorát. Egy nincstelen ember reményét némi apróra, amiből talán ennivalót vehetett volna... vagy egy meleg takarót.

**

Meztelennek érzem magam, egy torz újszülöttnak, aki az első lélegzetvételéért küzd, és elbukni látszik a harcban. Megállás nélkül ömlik a gyomromból a hányadék és a vér, az orromon visszafolyik, és a meg-meg nyíló gégém szabadon engedi a tudómba az okádékot.

**

Riadtan összerendeztem a tenyerek ütemes zajára. A taps nekem szólt. Sokadik kiállítás. Nem

tudtam melyik városban lehetünk, de még azt sem, milyen hónapot írtunk éppen. Pezsgő, sznobok, kokain. És fényképek. Az én fényképeim. A díszhelyen „A koldus” portréja függeszkedett. A kétdimenziós férfi éppen olyan vaksin tekintett az őt fényárba öltöztető műterem reflektoraiba, mint hónapokkal korábban eredetije a vaku fényébe. Valamire vár... csörgeti a bögrében az aprót, várja a jussát. Elfordulok, rá sem bírok nézni. Mert az én zsebemben immár nem aprópénz csörgött.

Partira rángattak. Nem ellenkeztem. Körülöttem az arcok mind idegennek tűntek, pedig az elmúlt fél évben szinte minden lépésemet követték. Hiénák, potyázók és számítók. Mind hamis, sehol egy igaz lélek. Ócska minimál zene monoton ritmusa szűrődött a hangfalakból, minden félhomályosnak és titokzatosnak látszott. Valahol megcsörrent a bögre... nem, csak a jégkocka a pohár alján. Kezdtém úgy érezni, hogy megőrülök. Legurítottam az első vodkát, és vártam a tompa zsidbadtságot, aztán utána küldtem még hármat, mert nem éreztem semmit. Egy Sophia nevű lány az ölembe ült. De lehet, hogy Soliasnak hívták... aztán táncoltunk. Sose szerettem a technót. A tudatom foszlányossá vált, a valóságot egyre inkább benyomások sorozataként éltem át, és egyre magatehetlenebbé váltam.

Autóba ültünk. A szelepek úgy csörömpöltek, mint egy ócska pléhbögre alján az aprópénz. A hűvös levegőtől egy kicsit kitisztult a fejem. A külvárosban kocsikáztunk. Sophia – vagy talán Solias – a hátsó ülésen a petyhüdt farkamat markolászta, és csalódottan mérgelődött. Hangosan vihognom kellett, mert a cigimről a hamu a fejére hullott. Valamiért viccesnek találtam.

A srác, aki a kocsit vezette, egy lepukkant kérés előtt parkolt le. Betámolyogtunk. Vágni lehetett a dzsanga-füstöt. Hasis cigit nyomtak a kezembe, meg egy újabb pohár vodkát. Az asztalon gyorséttermes hamburgerek gőzölögtek. Farkaséhség tört rám.

**

Tudom, meg kellene fordulni, mert megfulladok. Az izmaid azonban az akaratomtól függetlenül mozognak, az agyam nem a megfelelő utasításokat adja, az elmémet előnti a pánik, és egy pillanatra pontosan látom magam kívülről, ahogy szájalmasan vergődök a kövön. Aztán elszáll a tiszta pillanat, és rettegve, néma sikollyal az ajkamon süllyedek az öntudatlanságba.

A narkós hímrinyó fölém hajol.

– Öreg, jól szétcseszted magad... – közli, és az oldalamba fordít, hogy levegőhöz jussak.

– Kurva életbe, azt hittem, nekem harangoztak... – nyögöm, felmart torkoktól rekedten. A kölyök ülő helyzetbe segít. Azt hiszem, ennél mélyebbre nem süllyedhetek.

Kitámolygok a házból. A srác még valamit utánam kiált, de nem hallom, nem is érdekel. Az éjszakai égbolton úgy hunyorognak a csillagok, mint megannyi, hályogtól kéklő, szemrehányó szempár. Hazafelé botorkálok. Úgy érzem, valami a nyomomba szegődött azon az estén, amikor lekaptam a koldust. Fizetnem kell a képért.

Visz a lábam, nem is figyelem, hogy merre. Kőd gomolyog a bokám körül, megérezem a víz szagát. Csak akkor állok meg egy móló szélénél, amikor brunyálnom kell. Felhúrom a sliccem, épp indulnék tovább, de észreveszek egy alakot a kanális szélén ringatózó tutaj mellett. Közelebb somfordálok, igyekszem tartani a fókuszot, de a narkó dübörög a véremben, és el-elhomályosul a látásom.

– Maga az... – suttogom erőtllenül. – Hát megtalált. Tartozom magának. – Térdre rogyok.

– Pontosán két érmevel – közöli, és csontos kezével felém nyújtja a bögréjét. – Ez a fizetségem.

Szélesi Sándor

A sötét talán a fény hiánya,

A sötét talán a fény hiánya,
talán a szem hiánya,
talán nem mienk, hanem
az angyalok dermedt
mozdulatlansága.

Talán a kiüzetéssel tűnt el
a fény, amikor a lélek magja
gyökeret vert az első
gyönyörű emberpárban,
és a fénytelenység a léleké.

A sötét talán velünk utazik,
de lehet csak látszat,
a látszat, reméljük mi vakok,
mely elkísér bennünket
míg világ a világ.

(Veszprém, 2009. december 27.)

Impresszum

Lector Magazin – III. évfolyam, 1. szám

Email – spiritart.egyesulet@gmail.com

Web – spiritart8.webnode.hu

Adószám – 18395772-1-42

Kiadja – SpiritArt Egyesület

Főszerkesztő – Czinkóczy Krisztina

Szerkesztőmunkatársak – Varga Tamás József,

Hertelendy Anna

Megrendelhető – spiritart.egyesulet@gmail.com

Nyomja – Tama Solutions Kft.

